

ગ્રંથાર્પણ. ૨૧૦૪

સકળ, ગુણસંપન્ન વિવેકસાગર (નેત્રમણી) પરમપ્રિય
મિત્ર મગનલાલ હરખચંદ. મુ. અર્જુનદા.

આપ બાળપણના સનેહીએ આપની પ્રીતી દીનપર-
દીન મારા ઉપર વધતી જોવામાં આપે છે આપના પ્રેમ
પુષ્પના સુવાસથી હું ભરનું અંતઃકરણ તર યઈ ગયું છે
તે દર્શાવવાને આ લઘુ પુસ્તકમાં આપનું નામ મારી સાથે
જોડાએલું રહેવાને આ પુસ્તક આપને અર્પણ કરું તે
માન્ય કરશે.

છપો.

જેમ ગોપીને કા'ત, જીવે પય જળને જોવી;
જેમ ગાયને વચ્છ, સ્વચ્છ પ્રિતીએ તેવી,
જેમ અબ્ધિને મચ્છ, કમળને જળના જાણી,
પતીવ્રતાનો પ્રેમ, પતી સાથેજ પ્રમાણી;
મગનલાલ તેમજ સદા, પુરણ આપની પ્રીતએ;
હર્ષ થકી આપે અતી રાખી, રૂડી રીતએ. ૧

પ્રેસ્તાવના.

પ્રથમ જે તંત્રદર્શક એ નામની નાની ચોપડી સને ૧૮૬૭ માં એડા નીતિપ્રકાશ પ્રેસમાં છપાવી, ત્યાર પછી વહેમખંડન ગ્રંથ એ નામની ચોપડી સન ૧૮૭૦ માં સન ૧૯૨૬ પછી જુલિય પ્રેસમાં છપાવી તોય મારા મનને સાંતી થઈ નહિ. ત્યારે વહેમખંડન ગ્રંથ બનાવી રહ્યો તેજ વખતે મારા મનમાં આબ્યું કે આવી આવી બાવન કલ્પિત વાર્તા બનાવી તેની છેવટે અકેકો ચમત્કારી ખેલ મુકી બનાવી હોય તો ઠીક તે વાંચેથી સર્વના મનના શમૂળા વહેમ નાશ પામી, એવો નકી દુરાવ કર્યા પછી એકાએક વિચાર થઈ આવ્યો કે એમ કરવાથી ઘણા વખતનું રોકાણ થાય ને ગ્રંથનું કદ વધી જાય માટે ટુકામાં બને તો ઠીક એવા વિચારમાં હતોજ તેવામાં મને યાદ આવ્યું કે, પુરૂષ સ્ત્રી પ્રત્યે પ્રશ્ન ઉત્તર તરફ સમજાવે તેમ થાય તો સાહે તેથી આ ગ્રંથ તેવીજ રીતે રચવામાં આવ્યો છે તેમાં ચમત્કારી ખેલો, મંત્ર જંત્ર સુદ્ધાં ઘણી મહેનતે લોક પામેથી તજવીજ કરી લખ્યા છે એવા હેતુથી કે જેથી કરી દેશી બાઈ તથા બાઈઓના મનમાં ઘણા કાળથી ખોટા વહેમો ભરાઈ ગએલા છે તે આ વહેમખંડન બાવના વાંચેથી એ વહેમનો નાશ પામી પોતે સત્ય કર્મથી વર્તે માટે સર્વ સદગ્રહરથોએ આ પુસ્તક ઘરમાં રાખી નીત્ય પ્રત્યે શેવન કર્યા કરવું? એ પુસ્તકની બૂલચુક વાંચનાર સજન પુરૂષો દર ગુજર કરશે જેઠ સુદ ૮ સ. ૧૯૪૦

કર્તા.

૨૧૦૪

વહેમ સ્વંડન વાવની.

દોહરા.

સેંકડ હરણ સદા વિભૂ, નોધારાં આધાર;
જગ પાનણ જુગ્તે કરો, આપે વિચાર.
એ પ્રભૂને હું પ્રેમથી, પહેલો લાગ્ય પાય;
જીમતિ નિજ જ્યોતી ટળે, મળેજ મુક્તિ સદાય.

છાંપા.

સાંભળજો સાક્ષાત, ચિત્ત આ સરખું રાખી;
કહું વિસ્તારી વાત, મુખેથી સત્યજ ભાખી;
નથી શાસ્ત્ર સીધાંત, તહીં માન્યામાં આગે;
ખોટાં દહીં દ્રઢાંત, કુસ્તિઓ આપ બતાવે;
ભાળાં તેથી ભરમાઈને, અવળે મારગ આપે ચઢે;
રૂપશંકર ચૂકી પંથને, મૂંપંથને વિશે જાણે પરે.
આવે કોને તાર, કદી જો વાળી બળીયું;
અનનો થાય અભાત, ભાગ્ય ભૂવાનું ભળીયું;
મુજે ભણીને જુક, વહેમ વધતાં તે ધાણે;
ચક્રવે તૂટે તૂત, પંથ અવળો લઈ ચાલે;
ખરેજ કરી ખરાબને, હામ દામ ખરચાવે ધણો;
રૂપશંકર એ ટાળવા, વહેમ ખંડન આ મેં ભણ્યો.

(૨)

છપ્પા.

નૌતમ નગરી નેટ, નામ વિશામભરિ જાણે;
 સઘળી વાતે એટ, અટ ગઝે માપ પ્રમાણે;
 દરવાજા દસ વીસ, કોટ તે કાંગરીઆણે;
 ખારી તો બત્રીશ, તેહનો ધ્યાટ રૂપાંગા;
 કેં ચૌઠાં ને કેં એકની, શાખા ઇંદ્રાસન સમી;
 વસે વરણુ ચારે મળી, કશી વાતે નહીં એમાં કમી. ૫
 ચાંદી મય અળકાટ, ગગનમાં તે તો ગાજે;
 સરખા સરખી ઘાટ, છત્તં ખારીતો ધાત;
 વસવા એવા મહેલ, ગ્રહસ્થતણા તો કહીએ;
 સદા રંગની રેઝ, સુખીઆ સૌ જન લહીએ;
 અધિક વસ્તિ એમાં વળી, વણીકતણી ત્યાં આપતી;
 રૂપચંકરે એથી કરી, અનોપમ નગરી શાબતી. ૬
 વસે વણીક તે હામ, સાત શ્રીમાળી જાણે;
 મોતીશી છે નામ, જગત વિકાત વખાણે;
 લણયો ગણયો બહુ ભાત, શાસ્ત્ર બહુ અવણે કરેલાં;
 સત્યથી લક્ષ્મી માત, પૂર્ણ બંડારે ભરેલાં;
 દ્યાવંત ડાહ્યો ધણો, વિવેકનો ઉર વાસ છે;
 માતે નહીં જીક જાફતે, પ્રવીણમાં પ્રખ્યાત છે. ૭
 પુરંદરા પ્રખ્યાત, વિશામ ભરીની પાસે;
 વસે વણીકની સાત, ઘણા વેપારના આસે;
 તેમાં મથુરાં શેઠ, તનયા તેનીજ કાવે;
 ડાહી નામ પ્રમાણ, સર્વને મનતો બાવે;

મોતીશનાં શુભ લગ્નતો, મગ્ન થઈ તે શું કંપ્યાઃ
સરખા સરખી તે જોડને, જોઈ સર્વનાં મન દર્પ્યા. ૮

દોહરા.

- ડાહિ વળાવી સાસરે, પૂરણ આણી પ્રીત;
સાસરીઆં સાથે વસે, રૂડી રાખી રીત. ૯
- સ્વામીની સેવા કરે, સંભાળે ઘર કામ;
મંદીર મુકી આપનું, જાય ન ખીલે ધામ. ૧૦
- એવા શુણ એમાં ખરા, ચતુર વિચારો ચિત્ત;
પણ અવર સ્ત્રીઓતણી, તેને ખાત્રી પ્રીત. ૧૧
- જેમતણી વાતો કરે, દૈ દ્રષ્ટાંતો ત્યાંય;
જૂઠી જૂગિત આદરે, કસર ન રાખે ક્યાંય. ૧૨
- ભૂત, શિકાતરી, ઝાંપડી, ડાઝણ, શાકણ, નામ;
કે સૂડેલને, મેલડી, વસ્તાં જૂદે ઠામ. ૧૩
- પ્રભ રાક્ષસને ઝાંપડી, ખર્ચા અંને ખોડીયાળ;
પીર અંને પેગંબર, નજર થકી નીહાળ. ૧૪
- વીર, ભૈરવને, ભૂતડી, હીગલીઆ કુંઈ દુવ;
ચીંથરીઆ, હીગલીયા, ભૂંડી જ્ઞેની સેવ. ૧૫
- નજર, ઝગક, ને દોરડા, ઉત્તારા દીક જોમ;
જોમ જોમ તે સાંભળે, ભરમાય ભાળી તેમ. ૧૬
- એ સઘળાં જ્ઞેને નડે, દે છે અંગે દુઃખ;
ગર્ભ ઘટે નારી તણાં, કોઈ ન આપે સુખ. ૧૭
- સાજી શરીર રાખે નહોં, ધણો કરે ઉતપાત;
ઉછરતાં ખાળક હણે, કરે મનુષ્યની ધાત. ૧૮

- સગી નહું પોતા તણી, કે છે ડાહીને વાત;
લાભી માંડે માનજે, કહુ છું હું સાક્ષાત. ૧૯
- હજુ ન આશા તાહરે, માટે કરચને કામ;
આશા પુરે અંબીકા, રાખે ભઈનું નામ. ૨૦
- આ નગરીમાં તો વસે, ભાળો આત્મણુ એક;
અંબીકા આપે ભજે, રાખી એકજ ટેક. ૨૧
- વચન સીધી છે તેહને, કદા પ્રમાણે થાય;
એથી આ શહેરના, જન સધળા તો ચાય. ૨૨
- તે તું આ પાડોશમાં, રમતાં દીસે બાળ;
એ પરતાપ આત્મણુતણે, નજરથકી નહાળ. ૨૩
- આજ શુકર કાલે સની, રવીવારનો જોગ;
જરે ત્યાં જવાથકી, ટળશે તનના રોગ. ૨૪
- નાની સરખી નારીઓ, તેને પેટ વસ્તાર;
નથીજ આશા તાહરે, માટે મનમાં ધારચ. ૨૫
- ચેટક કુંઈ અંગે ખરે, લાભી માંડે માન્ય;
મારે પણ એમજ હતું, કહુ છું ધરજે કાન. ૨૬
- અતિશે બાધા આપડી, કરતી ફરતી રોજ;
દુચકા કુંઈ જાઝા કર્યા, મનથી માની લાજ. ૨૭
- એ સધળું નિરુદ્ધ ગયું, કશુ ન આવ્યું કામ;
ખરચું તે ખોટું થયું, ખોયાં મારાં દામ. ૨૮
- છેવટ એ આત્મણુ કને, ગઈ શુણીને કેણ;
આપી બાધા હેતથી, જોઈ વધાવો વેણ. ૨૯
- આશા રહી તે દીનથી, ગર્ભ રહ્યો નિરધાર;

(૫)

- દુઃખ ગયું આ દેહથી, ઘણીએ કંઠિ પ્યાર. ૩૦
- પાંચ વર્ષ પૂરણ થયે, વાળ ઉતાર્યા ત્યાંય;
- ખલ્લ ભાજન ભાવે કર્યું, કસર ન રાખી કાંપ. ૩૧
- વળી તોરણ ને ચૂંદડી, સોના કેરું છત્ર;
- દેવીને તે આરપીયાં, દીપ પુષ્પને 'પત્ર. ૩૨
- જમાડિયા જીગતે કરી, સેવકને સાક્ષાત;
- પૂરા પચાશ આપીયા, સાંભળને તું વાત. ૩૩
- છવીસ મેં છાતા ગણી, આખ્યા એને રોક;
- એકાવત એને મળ્યા, ભિદ ન જાણે લોક. ૩૪
- રાજ થઈ એણે વળી, આશીષ દિધી આપ;
- જેથી આ સંસારના, તનથી ભાગે તાપ. ૩૫
- આશા પૂરો અંખીકા, કરો આપ કલ્યાણ;
- વલો પુત્ર પરીવારને, એ આશિષ પ્રમાણ. ૩૬
- હાથે પણ ડાપણ થકી, પૂછી નણદને વાત;
- છવીસ જે છાંતા ધર્યા, ક્યાંથી તમારે હાથ. ૩૭
- નણદી કેછે ભાભીને, સાંભળ ભાળી નાર;
- તસ્કર વિદ્યા તો કરી, લીધા એ નિરધાર. ૩૮
- ખૂટે તારે આંતથી, પૂછે આણી હેત;
- તુરત ખતાવું તેહને, રૂડો એનો વેત. ૩૯
- નથી અમે તે જાણતાં, સોગન ખર્ચે તે વાર;
- પછી ન પૂછે મૂળને, ભાળો મમ ભરથાર. ૪૦
- વીમાથી મનમાં રહે, કરે ન ઝાઝી જોણ;
- શૂણી મારાં વેણને, એક ન બોલે બોલ. ૪૧

- બેન તમારે તો નભે, મારે કેમજ થાય;
 માર આજે સ્વામી તણો, ઇજત સઘળી જાય. ૪૨
 કશું હાલ કરવું નથી, જાતની મારું માન્ય;
 પાછળથી સર્વે થશે, ખોલો રાખી બાન. ૪૩
 કાલ્ય સવારે આપણે, લેઈ માતાનું નામ;
 જરૂર ત્યાં જાવું ખરે, ધાર્યું કરવા કામ. ૪૪
 મીઠું કરી પાણી તણું, બેઠાં ગ્રહીને હાથ;
 ત્રીજૂ જણ જાણે નહીં, આપણ બેનો સાથ. ૪૫
 બેન તમે આગ્રહથી, કોછો જ્યારે એમ;
 વેણ ન લોપું આપનું, કરવું મારે તેમ. ૪૬
 રવીવારના જોગમાં, ઉઠ્યાં આપ પ્રભાત;
 નાહ્યાં નિરમળ નીરથી, યાદ કરી જગતાત. ૪૭
 સોપારી પૈસો વળી, અક્ષત લઈને પાર;
 આલ્યાં એતો ઓપથી, મસજી તેમાં સાર. ૪૮
 જઈ ખાત્રણને તો મળ્યાં, હેતે લાગ્યાં પાય;
 વળતી જઈ દેવી તણા, દર્શન કીધાં ત્યાં. ૪૯
 ખાત્રણ ભોલ્યો ભાવથી, બલે પધાર્યાં આજ;
 આશા પૂરે અંબીકા, ધાર્યાં થાએ કાજ. ૫૦
 કંઈ બેરાંને આંધળાં, ઝાઝાં દુઃખી જાણ;
 સંકટ ભાગે સર્વનું, મોટી માત પ્રમાણ. ૫૧
 ગર્ભ ગર્જતા રાખીઆ, ટાળી તનના રોગ;
 વળગાડ કર્યા વેગળા, આપી તેના ભાગ. ૫૨
 વંઝા પામી પુત્રને, દળીદ્રી પામ્યા દાંમ;

એવી આછે જાગતી, કૈનાં કાઢ્યાં કામ.	૫૩
સારું કે નરતું થયે, બનવા જેમ બનાવ;	
દેવી તો આગળથકી, ભજવે તેનો ભાવ.	૫૪
દાણાં જોતાં દાખવે, આપ વધાવો વેણ;	
તે ઉપરથી બાખીએ, સારું નરતું કેણ.	૫૫
દેવીના હુકમથકી, તરત યાવ છે તેમ;	
સાચું સર્વે માનજો, રાખી એમાં પ્રેમ.	૫૬
શાનું કળ તમને થયાં, કીધી લીલા હોર;	
પ્રતક્ષ છે આ પારખું, પૂછી હ્યો કૈ પેર.	૫૭
શુદ્ધ મનતો રાખીએ, તજી કપટને આપ;	
નફી આ આરાસુરી, ટાળે તનના તાપ.	૫૮
ગયે રવીવારે અહીં, આવી નારી એક;	
અંડાજણ સરખી ખરી, કાંઈ ન દીસે ટેક.	૫૯
ત્રીજી રાહડું તેહને, આવી મંદીર માંય;	
કીધાં દર્શન દેવીના, લાજ ન રાખી કાંય.	૬૦
મમ પ્રતેતો બાખીયું, આી છાડાપણ ઉર;	
આશા જો મારે થયે, આપ જમાડુ કુર.	૬૧
મુખથકી મેં તો કહ્યું, નથી અમારી પાંથ;	
મુખ સંપતની એ સદા, અંખા પૂરે આથ.	૬૨
અક્ષત જોયા તેહનાં, કશું ન આગ્યુ માંય;	
કાપ જણાવો કારમો, જગતંયાનો ત્યાં.	૬૩
નફી કરવા તેહનું, વિચાર્યું મેં મન;	
કંકૂ આપ્યું હાથમાં, રાખી મન પાવન.	૬૪

પ્રસાદ આ દેવીતણો, પાસે રાખો આપ;
 હાંકી હાથને ઉચરો, દેવીનો શુભ જાપ. ૬૫
 તરતજ એ તેણે કહ્યું, નાજ લગાડી વાર;
 કંક્ર તો કાજળ સમું, જોતાં દીઠું વાર. ૬૬
 મૂખથીકી મેં તો કહ્યું, જાવ તમારે ઘેર;
 હુકમ નથી દેવીતણો; હવે ન કરશો દેર. ૬૭
 ઉદાસી આપે બની, આત્રી નારી તેય;
 દેવીના દરબારમાં, પછી ન આવી એય. ૬૮
 તમેજ બેની આવીયાં, થી ઇચ્છા છે ઉર;
 સમ વાત અત્રે કરો, કપટ કરીને દૂર. ૬૯

ઓપાર્શ્વ.

નણુક ડહીની બાત્રી વાત, સાંભળજો આને સાક્ષાત;
 વાંતો તમારો છે વિશ્વાસ, એવું જાણી આવ્યાં પાસ. ૭૦
 આ છે મારા ભઈની વધૂ, સાંભળજો કહ્યું જે બધૂ;
 વચ્ચે સતરની એતો ખરી, દીસે બહુ ડાપણની ભરી. ૭૧
 જહાત્રી એ પીતાને અતિ, સાંભળજો ઇશ્વરની ગતિ;
 નયો ભાઈ કે બીજી બેન, છે પીયરમાં તો સુખબેન. ૭૨
 સાસરીયામાં પૂરણ શુખ, લેય મળે નહીં એને દુઃખ;
 એ આપે ને સઘળાં ખાવ, એવો છે ઘરનો તે ન્યાય. ૭૩
 વહુજી વહુજી સૌજી કરે, મારાં સરખાં પૂઠે કરે;
 હજી ન આશા એને કાંય, એથી ફીકર મનમાં થાય. ૭૪
 એના સમાણિ આત્રી નાર, તેને તો દીસે વિસ્તાર;
 આપજા કર્મતણો એ આંક, વિધાત્રાએ મારી ટાંક. ૭૫

ખાવા ત્યાં બાળકની ખોટ, ખાવા નહોં ત્યાં ભરીયા ઝોટ,*
 અવિનાશીની એવી ગતિ, પોંચે નહોં ત્યાં કોની મતિ. ૭૬
 એ આશાએ આપ્યાં અહીં, તમે કહો તે કરીએ સહી;
 આપો બાધા એથી પળે, પૂત્રતાણું સુખ એને મળે. ૭૭
 ભટ્ટએ વિચારી વાત, અક્ષત બેયા ત્યાં શક્ષાત;
 બાઈ પૂત્રનો પ્રસવ થશે, હરકત મનની સઘળી જશે. ૭૮
 આજયકી તો કરવું કામ, રાખી મનમાં રૂડી હામ;
 નીમ ધરીને નહાયું નિત્ય, પવિત્ર રાખે ધરની રીત. ૭૯
 કરવો દીપક દેવીતણે, મૂએ જાપ સદા તો બણે;
 આંટી પાડી બિાજન કરો, આ સઘળું તે ચિત્તજ ધરો. ૮૦
 આજયકી જે કરશે એમ, ધાર્યું મનનું થાશે તેમ;
 બાર માસની અંદર તમો; પૂત્ર પામશે કહુધું અમો. ૮૧
 પાંચ વર્ષનો બ્યારે થાય, મુકે માતાજીને પાય;
 શીરતણા ત્યાં લેવા દેશ, ખસત બિાજન તો કરવા બેશ. ૮૨
 છત્ર ચુંદડી દેવીને ધરો, કાલાપાલા તેના કરો;
 રાજી કરવા અમને ઘણાં, એમાં તો ન રાખો મણા. ૮૩
 વળતી બો વાં બંને મૂખ, કહ્યા પ્રમાણે થાશે સુખ;
 સવાગાણું ખરચાવું અમો, મન સાથે એ માનો તમો. ૮૪
 ચરણે લાગી ઉઠ્યાં બેય, વાતો કરતાં આઘ્યાં તેય;
 આપ્યાં એ પોતાને ઘેર, કોઈ ન જાણે એની પેર. ૮૫
 દિવસ ગયો પડી છે રાત, સાંભળજે સબજન સાક્ષાત;
 માતીશા તો આપ્યા ઘેર, વાળુની તો કીધી પેર. ૮૬

દોહરા.

- ભાજન તો બાવે કરી, ઉઠ્યા એ તડાળ; ૮૭
 સયન કાજ આપે ચઢ્યા, ત્યાંથી ત્રીજે માળ.
 ડાહી દીપક કરે ગ્રહી, ચાત્રી સ્વામી સાથ;
 પદ્મંગ પાથરીને કહે, પોરો મારા નાથ. ૮૮
 અમીત તમે થયા હશે, લાવો આંખ પાય;
 ભર્યી કરીને અંગનો, થાક સમુળો જાય. ૮૯
 વાત કરો વિનોદની, સારી નરતી-હાય;
 નક્કી આ રજની વિશે, આનંદ ઉપજે સોય. ૯૦
 પૂછું તમને પ્રેમથી, ખ્યારી મારી વાત;
 સોદ ગયાંતાં ધેરથી, થાતાં આપ પ્રજાત. ૯૧
 જતાંતાં જ્યાં તમે, બાળીતી મેં પૂઠ;
 સાચી વાત સર્વે કરો, રખે રાખતાં જૂઠ. ૯૨
 મોટી બેની મોઢેરી, હતી તમારી સાથ;
 અદ્રષ્ટ વરતુ મેંતો વળી, દીઠી છે તવ હાથ. ૯૩
 શુભી વાત સ્વામીતણી, સમજી મનમાં દોશ;
 માફ કરો ખ્યારા મને, લેશ ન કરશે રોશ. ૯૪
 દોશ નથી કે મજતણો, મોટાનો છે વાંક;
 પૂછ્યા પણ કંઈ નવ કરું, એવી હું છું રાંક. ૯૫
 હીમત રાખી હાથમાં, બનીયો જે બનાવ;
 સ્વામી આગળ સર્વ તે, કીધો આજી બાવ. ૯૬
 આપ કહો તો હું કરું, એણે કહ્યું છે તેમ;
 કારજ કાંઈ હુકમ વના, ના કરવું એ નેમ. ૯૭

(૧૧)

ઓપાઈ.

મોતીયા ત્યાં ખાધ્યા વેણ, હમ્તાં રાખી આપે નેણ ;
 સાંભળ પ્યારી તુજને કહું, માફ કરીને વાંકજ શહુ. ૯૮
 દોરા ધાગા જૂડા જાણ, મૂકી દે તું માડી તાણ ;
 ભૂત એકડી ઈત્યાંદિ લોક, માનેછે તે ધારો કોક. ૯૯
 ના કરવાનાં કરશે કાજ, નિરલજ તે તો શાની લાજ ;
 ધુણે ધુણાવે તૂતે તૂત, માને નહોં જન એ સપૂત. ૧૦૦
 કગવા કે લોકોના દામ, લઈ ખેડા છે એવાં કામ ;
 અનેક એવા દુંગો કરે, ભાળાં જનનું વીતજ હરે. ૧૦૧
 આજ પછી નવ કરવું એમ, લેળે એવા નારી નેમ ;
 મારી શિક્ષા ધરળે કાન, ભાવે ભજે ને શ્રી ભગવાન. ૧૦૨
 નારી જોડી પોતે હાથ, સાંભળજે કે મારા નાથ ;
 એ પ્રાત્નજાની બાધા થકી, કાર્યથયાં કંઈના સુભનકી. ૧૦૩
 નજર થકી નિહાળી એય, નફી કરીયું સર્વે તેય ;
 કૂમ કૂમનું પણ કાજળ કર્યું, એ દેખી મન માઈં દુઃખ. ૧૦૪
 ઘણી નારીને આપ્યા પૂત્ર, ચલ્યાં કંઈના તો ધર સૂત્ર ;
 વળગેછે ઝાઝાને ભૂત, કેમ કરીને કહીએ તૂત. ૧૦૫
 ધૂણે માગે વસ્તુ મુખ, દે મનુષ્યને એતો દુઃખ ;
 ભાળી નારી દીસા ભલી, વિરતારીને કહુંછું વળી. ૧૦૬
 સાઈં નરસુ સમજી તમો, કરવો તોજ કહુંછું અમો ;
 સાંભળજે એક ચિતે કરી, ખેસો આ ઠેકાણે હરી. ૧૦૭
 લાતી કંકૂ કરને તૂય, હેત કરી બતલાવું હુંય ;
 કંકૂ મધ જો મૂનો મજો, લાલ રંગ તેનો તો ટંગો. ૧૦૮

(૧૨)

કાજળ સમો તો એથી થશે, કરી જુઓ તો જોમજ જશે;
 ઘસાદિ કંઈ એવા એજ, સૌ સમજવીથ તુજને સેલ. ૧૦૯
 વળી વિસ્તારે બીજી વાત, સાંભળજે નારી સાક્ષાત;
 લેજે મનમાં આથી બાધ, કરજે તેનો વળતી શોધ. ૧૧૦

ઠ્ઠેમ ૨ જો.

ઓપાઈ.

આ નગરીમાં ગ્રસ્થો વસે, નજર થકી તેં જોયા હશે;
 ધર્મચંદને વીડણ નામ, જગમાં રૂડાં જનાં કામ. ૧૧૧
 ભારે પૂજી ભિળી કરી, લઈ ભંડારે લાગ્યો ભરી;
 ઘેર સઠાવૃત દેહિ દાન, મળે પંચમાં મોટું માન. ૧૧૨
 પુત્ર્ય મારગ તો પ્રીછે ઘણો, વેપારજ દેશવર તણો;
 પતીવ્રતા બંધોને નાર, એથી દીપે ધરવેવાર. ૧૧૩
 નારી ઉપર ઝાઝો નેહ, રખે રાખતાં મનમાં સંદેહ;
 છત્યાં સઘળી વાતે સૂખ, પ્રજા તરફનું પૂરણ દુઃખ. ૧૧૪
 મગાં સંમંધો કેવા થકી, અનેક બાધા રાખી નકી;
 ઝાઝા બ્રાહ્મણ પાસે જાય, દેવાનય બંધાવ્યાં આપ. ૧૧૫
 લીધાં ફળ પાર્થિવર તણા, બ્રહ્મ ભાજન તો કીધાં ઘણાં;
 અંબા બોચર મોટી માત, દેશ બધામાં છે વિક્ષાત. ૧૧૬
 કાજાવાજા તેના કરી, કૈ બાધાઓ લીધો ખરી;
 કષ્ટ કરાવ્યાં ભારે કાય, જાણે તે ગર્ભવંતી થાય. ૧૧૭
 ઝાઝા ભૂવા ભૂંડા જતી, સેવા તેમની કીધી અતિ;
 કંઈ તેજઅતિ લૂચા વળી, એજ કરાવે ઝાઝા મળી. ૧૧૮

ઉતાર ઉતારી ચકલે ધરે, ભાત ભાતના દીવા કરે;
 ઘણે ઘણાવે મચવે ટુંગ, નિશાએ નહીં જોને ઊંધ. ૧૧૯
 પૈથર સેઘળા માન્યા દેવ, ભાવે કીધી તેની સેવ;
 ના કરવાનાં કત્યો કર્યા, લેશ માત્ર નહીં એથી ડર્યા. ૧૨૦
 ખરચ્યાં દામજ ખોટા થયા, સમજી એતો મનમાં રહ્યા;
 એ બટજી પણ એમાં હતો, થઈ ફરતો તો આપે છતો. ૧૨૧
 ઝાઝા ટુંગી જગમાં ફરે, પ્રપંચ ઝાઝા પોતે કરે;
 કર્મ તેણે તો કાઢી વાંક, એતે ખેડાં થઇને રાંક. ૧૨૨
 એવાને એક પુત્રી હોય, વંઝા નવ કહે તેને કોય;
 હથ ધમ્મણથી ઉલટું કરે, અવળા થઇ અવનીમાં ફરે. ૧૨૩
 કોઇની માએ જન્મ્યો નથી, સત્ય વાતતો કહું છું કથી;
 નારી વાત આ ચિત્તમાં ધરો, આવા બેભો ફરજ કરો. ૧૨૪
 મોટું માનો મારો ખોધ, કહ્યું કરીને મેં તો શોધ;
 વળી ચિરતાઈ ત્રીજી વાત, સાંભળ નારી તું શાક્ષાત. ૧૨૫

ઠહેમ રૂ જો.

દોહરા.

ભૂત ધુણેજી ભામની, સાંભળ તેની વાત;
 પ્રયત્ન હું ઝાઝા કરું, કરવા તુજ પ્રખ્યાત. ૧૨૬
 વૃદ્ધ વણિક અત્રે વસે, તારાએદજ નામ;
 પતિ અચંખા તેહની, સારાં જોનાં કામ. ૧૨૭
 શીખામણદે સર્વને, આપ તજવી ખોડ;
 એક હવે એવી નથી, જોતાં એની જોડ. ૧૨૮

તાપીદા તન તેવનો, પ્યારો મારો મીત્ર;
 બાળરનેહી બંધવ હતો, રમતાં રમત વિચિત્ર. ૧૨૬
 ખરે પ્રણયો પ્રેમથી, લાગ્યા કન્યા ઘેર;
 માણક નામ કન્યા તણું, કહું તેની હું પેર. ૧૩૦
 નહી રૂપ ડાપણુ કશું, અવળ ચંડીવણુ પાર;
 કહ્યું ન માને કંથનું, જાણે હું સરદાર. ૧૩૧
 ડોથી કહે તે નવ કરે, સામા બોલે બોલ;
 નારાએ સસરા તણે, નારી એકે તોલ. ૧૩૨
 સગાં સબંધો કોઈની, નવ કરતી એ ટેળ;
 કુલટા નારી ત્યાં વસે, તે શું રાખે જળ. ૧૩૩
 એક દીવસ નિજ ઘર વીશે, લઠી સાસુની સાથ;
 ટુંકારા તેને કર્યા, કરી લાંબા બેઠ હાથ. ૧૩૪
 રોસે આવી બારણે, બડબડ બોલે બોલ;
 શણા સમજી મન વિશે, કીધો એનો તોલ. ૧૩૫
 જઈ કુલટા પાસે પછી, બેઠી તેને ત્યાંય;
 ભુડાં બાંતી સાસુ તણા, કસર ન રાખી કાંધ. ૧૩૬
 માણક સમજવું તને, સઘળાં કબલે થાય;
 વડતીરે સાસુ વળી, તારૂં ગાયું ગાય. ૧૩૭
 સઘળું મનમાં રાખલે, રમે કોઈને કેય;
 સાંઠે કરવા તાહરું, મન ઇચ્છુંછું તેય. ૧૩૮
 ખૂણે ઢાળી ખાટલો, મૂળે તાંણી સોડ;
 અરણુ હરતલ પછાડલે, થતાં હોયની તોડ. ૧૩૯
 બોલાવે ના બોલતી, અરે બાપ મુખ બાખ્ય;

- અચાતક તો ઉઠીને, જખરી ચીસો નાંખ્ય. ૧૪૦
- ધૂણાવે તો ધૂણુજે, બકજે જેમ બકાય;
એવા એ નાદાનને, છોને અર્ચન થાય. ૧૪૧
- જા અહોથી જ્યારે કહે, તારે વદજે મૂખ;
માણુક જે ના ફુલવે, પૂરણુ આપે મૂખ. ૧૪૨
- એમ વચન માગ્યા પછી, કરજે ધૂણુવું બંધ;
તારે આપે જીતશો, કરશો એવા કુંદ. ૧૪૩
- માણુક કહે માની ખરે, તરત કુંડું તેવ;
ઉઠીને ઉતાવળી, ચાલી ઘેરજ એ. ૧૪૪
- એણે જાણ એવું કહ્યું, નાજ લગાડી વાર;
રડે કુટે છાતી વળી, કરે ન મૂખ ઉચાર. ૧૪૫
- ખાવાનું ના ખાયને, આપ પછાડે અંગ;
અખળા નખળી જાણવી, કરે સુખનો ભંગ. ૧૪૬
- વળતી સગાં સહુ કોઈને, જુગતે થઈએ જાણ;
જોવા આત્માં જરૂર તે, કરતાં વહુ વખાણ. ૧૪૭
- સગાં અંચળાને કહે, ચેટક દીસે કાંચ;
ઉતાર તેપર વાળીને, મૂકો અકલું જ્યાંય. ૧૪૮
- લાવો દાણાં* વાળીએ, જાય જતીની પાસ;
નફી એતો જોઈને, કરશે સર્વ પ્રકાય. ૧૪૯
- ખાત્રાવીને લાયજો, નજરે જોવે નેહ;
ઝાઝાં લો જોવા મળી, અમયાં કુટે પેટ. ૧૫૦

* ધર્જીના તથા અડદના દાણા લઈ તેમાં કાંકરી મીઠું,
માટીનું ઢેપુ લોહનો ખૂટો નાંખી માંદાપર વાળવા તે.

- સૂણી આવાં વેણુને, તારાચંદ્ર તર્ત;
 જોઈકા કરમાં ગ્રહી, ચાલ્યા એકી સર્ત. ૧૫૧
 મનમાં એમ વિચારતાં, થાળે એનું મોત;
 મળી ન હોત કુબારજી, દુઃખ સ્વપ્ને કેમ જોત. ૧૫૨
 એમ કરતાં આવીયો, રત્નવિજય મુકામ;
 કરગરી કહે પધારશો, આપે મારે ધામ. ૧૫૩
 કામ પડ્યુંછે આપનું, દયા કરો મહારાજ;
 વહુ એ તાપીદાસની, તે માંદીછે આજ. ૧૫૪
 વચન સાંભળી વૃદ્ધતા, રત્નવિજય તે કાળ;
 આવી ધર આગળ અને, જોયો તેનો તાલ. ૧૫૫
 દાંણા જોતાં દાખળું, સાંભળ આણી પ્યાર;
 મેલું શિકોતરું અંગમાં, એનામાં નિરધાર. ૧૫૬
 આવ્યુંછે એ વાટથી, દેહે એને દુઃખ;
 જાત્રુ ટકશે અંગમાં, જશે પ્રજાનું સુખ. ૧૫૭
 થશે પ્રજા તો મારશે, જખરો કરશે કોપ;
 ગોરજીએ પણ ત્યાં પછી, આશો દીવો આપ. ૧૫૮
 કાજાવાલા ત્યાં કરે, મળી સંબંધી સાથ;
 એ નારીને તો તમે, આપી ઝાલી હાથ. ૧૫૯
 અરજ સાંભળી એટલી, વદ્યા ગોરજી વેણુ;
 સીંદુર શીકળને વળી, સુણજી માર કેણુ. ૧૬૦
 અરાડ હાથનું આપતું, સ્વેત વસ્ત્ર તો એક;
 નાડાછડીને કાંસકી, આરથી લાવો નેક. ૧૬૧
 લીંચુ લાયક લાવજો, કાંચળી કેરો અંડ;

એ લાવી આગળ ધરો, દૈશ હું એને દંડ. ૧૬૨,
 કહ્યા પ્રમાણે લાવીયા; તારાચંદ તમામ;
 દીપક દશ પ્રકટાવીયા, ગોરજીએ તે ઠામ. ૧૬૩
 લોખ્ખ કાપી ચુસીયાં, કીચો ભારે ધૂપ;
 ચોકી મૂકી એ દેવની, નામે ના એ ભૂત. ૧૬૪
 સીંદુર કેરા સાથીઆ, કાઢ્યા તેણીવાર;
 મંગાવીને માટલી, મૂકી ત્યાં નિરધાર. ૧૬૫
 કુંક કાજળ કાંસકી, નાડાછડિ તો સાર;
 શ્રીકૃષ્ણ કૌકૃષ્ણ સર્વને, ઉતારી તેવાર. ૧૬૬
 સવા રૂપીઆ રોકડો, લધને રાખ્યો પાસ;
 વસ્ત્રજ પોતે રાખીને, તજવીજ કીધી ખાસ. ૧૬૭
 લટ ઝાલી નારી તણી, ખૂંખારીને ખૂખ;
 બોલ્ય કેમ તું આવીછે, અહીં ભાગવવા સુખ. ૧૬૮
 કોણુ નામને ઠામછે, થી તારીછે જાત;
 બોલ્ય નહીં તો બાળુ ખરે, સાચી મારી વાત. ૧૬૯
 એમ કહીને મારિયા, ગડદા પાટૂ આપ;
 શીદ શંખણી આવી હતી, ભાગવે તારાં પાપ. ૧૭૦
 બાલ બાલને બાલનું, જે જોયે તે માન્ય;
 લે જોયે તે માગીને, જલદી અહીંથી ભાગ્ય. ૧૭૧
 તોય નામ હતી નથી, ખૂખ ધુણેછે ત્યાંય;
 હજારને વિષ્ટાકું તણી, દીધા ધુણી જ્યાંય. ૧૭૨
 અકળાઈ બાલી બાલ તે, જરૂર અહીંથી જઈશ;

નામ ડામને જાતતો, મુખ થકી નવ કહીશ.	૧૭૩
જવાદો હવે મને, મૂકો મારી લટ;	૬
પગેજ લાગું આપને, જવા દોની ઝટ.	૧૭૪
માણેકને તો આજથી, રમે દુભવો કોઈ;	
જો દુભવશે એહને, લેજો વળતી જોઈ.	૧૭૫
જો ડોશી તું આજથી, એને દુઃખજ દઈશ;	
લાડકવાણ લાડનો, હુંજ પ્રાણ તો લઈશ.	૧૭૬
સુખી થવા હજી તમો, તોતો ડરજો આપ;	
વળી આવી તો જાણજો, મળશે સઘળાં પાપ.	૧૭૭
વળતી પાણી માગીયું, પીવા કેરે કાજ;	
અંગ થકી એતો ગયું, સુણજો સર્વ સમાજ.	૧૭૮
ઉતારેજો માટલી, જઈ શીમાડા માંય;	
આડો બેડો ખોદીને, દાટી તેને ત્યાં.	૧૭૯
સાંભળ ખારી માયરી, હુંગ ઘણા જગમાંય;	
સમજ્યાવિણ એતો સઘ, સત્ય ન માનતિ કાંય	૧૮૦
અંગ કદી ભારે બને, કળતરે ઝાઝું થાય;	
શીર દુઃખે જો સાંમદુ, ભાળાં ભૂવા ચાય.	૧૮૧
દાંત બંધ તો થાયછે, વળી ચક્ષુના* રોગ;	
સ્વપને કૈંક ઝાઝા થએ, સમજી મનમાં જોગ.	૧૮૨
વળી વાયુના રોગથી, અંગ ઉપાધી થાય;	
એ ઔષધ કરવા થકી, રોગ નહીં તો જાય.	૧૮૩

*આંખો મીચી વ. ઉઘાડી છતાં નાના પ્રકારેના વિ-
આય માણસ વસ્તુ વીગેરે દેખાયછે તે.

(૧૯)

ભૂત પ્રેતના બેઠમથી, તમે ન કદી બરમાય;
રૂપશંકર આ સમજવા, રૂડો દીસે દાવ. ૧૮૪

ઘેમ ૪ થો.

ઓપાઇ.

પડે મનુષ્ય માંદા કોય, સમજી લેજો આપે સોય;
નજર બાંધવા તતપર થાય, મટવા મન માંદાને આય. ૧૮૫
ધાતુ પાત્ર કે મારીનું દામ, લાપી કરે નજરનું કામ;
હસવા સરખી એતો વાત, સાંભળજો આતે સાક્ષાત. ૧૮૬

દોહરા.

થાળીને વળી વાટકી, મીઠા મરચા સાય;
જળ લોટી જુકતે બરી, છાંણું જોઈ હાય. ૧૮૭
માંદાના મુખ ઉપરે, ઢાંકે વસ્ત્રજ એક;
ચોરોને ચકલા તણું, વાઘ્ય ધાટનું નેક. ૧૮૮
આજ થકી હવે તમે, જાણે સમુદ્રપાર;
એ પછી વળતું શું કરે, કહુધું તે નિરધાર. ૧૮૯
થાળી મધ્યે અગ્ની ધરી, મીઠું મરચું જોય;
નાંખી અગ્ની ઉપરે, ઢાંકી વાડકી તેય. ૧૯૦
તે ઉપર છાંટે ખરે, ઉદકને વળી છાણ;
એથી ચોટે વાડકી, જાણો આપ અજાણ. ૧૯૧
વાંકી ચુકી હોય તો, ના ચોટે નિરધાર;
એમાં નહી અચરત કશું, આપ વિચારો પાર. ૧૯૨
કાજ ધાતુ પથરે તણી, જોજો વસ્તુ હોય;
તેપર તો પ્રીતે કરી, નજર ઉતારો સોય. ૧૯૩

(૨૦)

નકી એતો ઓટશે, વગર ઉતારે તોય;
 નીહાજો આંખે કરી, ધરો ન સંશય કોય. ૧૯૪
 ખરજ આસડ આંતથી, દો દરદીને આપ;
 જેથી ટળશે તન થકી, રોગ તણો કાંઈ તાપ. ૧૯૫
 સાંભળજો સર્વે મળી, આ ભાણુનો સાર;
 જેમ તજો વીરા તમે, વડુ હું વારંવાર. ૧૯૬

જેમ ૫ મો.

ઓપાઘ.

કમજો એવો નામ રોગ, સાંભળવાનો છે આ જોગ;
 પ્રગટે જેની કાયામાંય, તેને કજળ દેછે ત્યાંય. ૧૯૭
 જરણુ કજો ને પીજો થાય, રંગ અંગ થકી તો જાય;
 જ્યારે કમજો જીગતે કરી, ખીજી વાતો મૂકે પરી. ૧૯૮
 ધાતુ વાસણુ કરમાં ધરે, જળયી એતો તેને ભરે;
 સોપો નાંખી તેની માંય, ધરથી રોગી આલ્યો ત્યાંય. ૧૯૯
 મંત્ર જાણુનાર પાસે જઈ, મુખ થકી તો વાતજ કહી;
 આજીજી ઝાઝરી કરે, રોગી જાણે રોગજ હરે. ૨૦૦
 વદેજ રોગ તમારો જશે, લઈ સોપોને મૂખપર ધરે;
 હમેશાં અહીં આવો તમો, કમજો ઉતારીશું અમો. ૨૦૧

દોહરા.

પાછી સોપો જળ વિશે, નાંખે તેણી વાર;
 ધાતુ વાસણુ લઈને, આવેજ આપ દ્વાર. ૨૦૨
 દીન ઉગતાં આપે વળી, દોડે એ નિરધાર;
 મંત્રનાર મુખથી બણે, જાઓ જળમાં વાર. ૨૦૩

પાણી આ પીજું થયું, ઝર્યો તમારો રોગ;	
હમેશાં અહીં આવવા, રાખો આપો ભોગ.	૨૦૪
પીજું એ શાયી થયું, સમજે નહોં ગમાર;	
કારણ એવાં જોઈને, કરજો આપ વિચાર.	૨૦૫
કહું છું એ કારણ નકી, સમજીને સાક્ષાત;	
સોપો એ જળમાં પડી, રહી રાતની રાત.	૨૦૬
કાટ ઉતર્યો તેહનો, પીજો રંગ પ્રમાણ;	
નિશ્ચે આપ કરી જીવો, યાશે જેથી જાણ.	૨૦૭
કહું ન માને માનવી, મૂરખ જેની જાત;	
સવજું તો સમજે નહોં, અવળી કરશે વાત.	૨૦૮
ઠેમ વિશે આપે પડે, વાવે વધતો રોગ;	
પીડા પામે એ ઘણી, ઝાઝા મળશે ભોગ.	૨૦૯
અંતે ઐષદ જઈ કરે, ડાહ્યા જનની પાસ;	
મટશે કે મરશે પછી, શી જીવ્યાની આશ.	૨૧૦
માટે દેશી માહરા, તજી ઠેમની વાત;	
ઐષદ તો રડાં કરો, સુધરે જેથી જાત.	૨૧૧

ઠેમ દે ઠો.

છાપો.

કરડે કોને સાપ, જન સૌ ટોળે થાય;
 મૂકી ધરના કાજ, જન સમંધો સર્વે ધાય.
 કરે ઘણાં કલપાંત, આંખેથી આંસુ ઝરતાં;
 વિસ્તારી કઈ વાત, આપ ડાહ્યાં થઈ કરતાં.
 કોઈ વદે પૂર્વજ અને, કોઈ કહે ધર માલિક હશે;

એતો કાળ નકી કરે, અરે શું એનું હવે થયે. ૨૧૨
 હ્યો ઉતરાવા કાળ, વારે ઝાઝી નવ કરેશો;
 છે ઉસ્તાદો આજ, નહીં ડીલિથી ડરેશો.
 ક્ષણમાં સધળું ઝરે, અપારા બંધ ઉતારે;
 નહીં લાગે કુંઈ દર, મંત્ર ભણ્યોછે ભારે.
 ઝટપટ આલો ત્યાં તમે, માની સાચો વાતને;
 વાર કરતાં વાલે ઘાણું, સમગ્ને કહું છું આપને. ૨૧૩
 એમ લગાડી વાર, પછી ઉતરાવા જશે;
 કે પુરૂષને નાર, મળી સૌકો ત્યાં ધાશે.
 ઉતારનારને ધેર, વાત સમજાવી જઈ કરશે;
 રૂડી રાખી પેર, વચન એ મુખથી વાશે.
 જરૂર જળને લાવો તમે, કુંભ કોરા વિશે ભરી;
 વળી વેહેલાં લઈ આવજો, વખત તો વહી જશે ખરી. ૨૧૪
 આવે જળ જે વાર, મંત્રનાર પોતે ઉઠે;
 લઈ લીમડાની પત, જળ જૂતેથી છાંટે.
 હોડ કુંડાવી આપ, મંત્રતો મુખથી ભાળે;
 જાણી મંત્ર પ્રતાપ, આપ યુક્તી તો દાંખે.
 પછી સર્પ કરડનારનાં, ચક્ષુ વિશે જળ છાંટશે;
 બોલ્ય બોલ્ય મુખથી કહે, વાર વાર એમ ભાંખશે. ૨૧૫
 ખમ કરીને જોર, સોર ત્યાં ઝાઝો કરશે;
 ઘડોજ પળને પેર, બોલ્ય બોલ્ય મૂખે વદશે.
 ગભરાવે કે એમ, ઉતારનારજ થાશે;
 કશે ન રાખી નેમ, કરે પછી આપ બચારો.

નામ દઈ જાતું ખરે, ખોલે મન ગમતું પછે;
 બેઠીના મન વિશે વળી, વાત એતો નકી વશે. ૨૧૬
 ઝેર તણુંજ કંઈ જોર, મનમાંજ બેઠેમ વસેલો;
 દુખી બારે દુઃખ, આપ ગભરાઈ ગએલો;
 ફાગટ ખોતી ખોલ, લવન તે ગ્રાંઝ કરશે;
 વગર કરે કંઈ તોલ, માતમાં બેઠી ધરશે;
 સંજન સાંભળી આ તમે, જરૂર તળે સૌ બેઠમે;

સત્ય ઉપાય શોધી કરો, કંઈ રાખી રૂડા નેમને. ૨૧૭
 કેટલાક લોક કહેછે કે સર્પ કરડનારને ઉતારનાર પાસે
 લઈ જઈ ઉતરાવીએ છીએ, તારે શાથી ઉતરે છે. તેમને
 કહેવાનું કે તારે કેટલાક લોકને ઉતરાવીએ છીએ. ને મરી
 જાયછે. તેનું શું કારણ. તારે તો કહેશે કે નિમિત્ત કાળ
 આવી પહોંચ્યું તો ઉતારવું એ સાચું. શા કારણથી ફેલી
 શકીએ. આપણા લોકમાં સર્પ કરડે તારે ઉતારવા લઈ
 જવાનો રીવાજ છે, પણ ઢેડ લોકમાં કોઈને સર્પ ધરડે છે,
 તારે ઉતારવા નહીં લઈ જતાં તુળશીક્યારા આગળ સુવાડેછે
 ને પછી એસડ વકરી પરમેશ્વરનું સ્મરણ કર્યા કરેછે તથા
 તેમને ઉતરી જાય છે. ને કેટલાક મરી જતા હશે, તે પણ
 આપણાં કરતાં એ લોક પણ સમજી જણાય છે.
 તેમાં શક નહીં.

બેઠેમ ૭ મો.

દોહરો.

કરડે વીંછી કોઈને, તે ઉતરાવા જાય;

- તજી ખરા ઉપાયને, આપે દુઃખીઓ થાય. ૨૧૮
 કરડ્યો વિંછી જોહને, કરતો મૂખ પોકાર;
 ઉતારનારને આંગણે, જઈ એસે નિરધાર. ૨૧૯
 આવે ઉતારનાર ત્યાં, લાવી પોતે રાખ;
 ડંખ થકી આગળ વળી, બભરાવી જે આખ. ૨૨૦
 મારે ટપલા જોરથી, ફફડાવે કંઈ હોડ;
 ઘણાં બગાસાં ખાય તે, ભારે જણાવે યોગ્ય. ૨૨૧
 એથી કાંઈ ઉલટું કરે, બીજા બીજી રીત;
 દર્શાવું તમ આગળે, મુણ્ણને રાખી પ્રીત. ૨૨૨
 કરડે વિંછી જોહને, જખરી ધાલે ગાંધ્ય;
 પક્ષ થકી તે ઉપરે, જતિશ્ચ પડ્યાં હય. ૨૨૩
 પકડ્યા પકડ્યા મૂખ કહે, પકડાવી પરપાસ;
 મુણ્ણતાં જોતાં સર્વને, ઉપજે ઉરમાં હાસ. ૨૨૪
 ઘણાજન આયુ ગ્રહે, માણસ માપ પ્રમાણ;
 મંત્ર ભણી કાપે વળી, જાણે સર્વ અજાણ. ૨૨૫
 એક થકી નવ ઉતરે, દોડે બીજા પાસ;
 બીજાથી નહીં ઉતરે, કરે ત્રીજાના આસ. ૨૨૬
 જોમી જન તો આયડે, કહ્યું ન ધરશે કાન;
 જાડુ જૂડા મંત્રને, આપી આત્ર માન. ૨૨૭

ઘેમ ૮ મો.

દોહરા.

- ઘણાં કેરાં લીધુ તણાં, કરે અથાણાં ક્રોધ;
 શાક ભાજી જે નવ ચડે, વારજ લાગે સોપ. ૨૨૮

દુધ ફટ્ટે દોહ્યા પછી, બગડે કાંઈ દુધપાક;	
જોવાથી એ જરૂર તે, દીસે એમ અથાક.	૨૨૯
એવા બહેમજ લાવીને, વદજ બહેમી લોક;	
પડછાપો ભૂંડો પડ્યો, બગડ્યો એથી નાક.	૨૩૦
નીચ નજરે લાગી હથે, શાક ન ચડીયું સથ;	
આજ રસોઈ તણો ખરે, બન્યો પાકના બેથ.	૨૩૧
એમ હી ગાળો વદે, બહેમીનો એ ચાલ;	
ખોડ ન ખોળે આપની, એવાં એ ચંડાળ.	૨૩૨
કર કેળવણી કામની, મન આણીને ખાંત;	
એતો નવ બગડે પછી, રમે રાખતા બાંત.	૨૩૩
કેં રતવા ને ગૂમડાં, જઈ જીલ્લવે યાર;	
કૂકાવે ફોગટ કરે, ધરડી ડોશી પાસ.	૨૩૪
* પાત ખાયતાં લોક કંઈ, એવા બહેમ અધિક;	
મૂખ્ય મૂખ્ય કઈ વાળીયા, મેં બતલાવ્યા ઠીક.	૨૩૫
સમજી સો કયા થકી, નિશ્ચે મારા નાથ;	
હવે ન એ ઇચ્છા કરે, કહું છું ગેડી હાથ.	૨૩૬
ખરે બતાવ્યો એલ તો, જોયી નાસે બહેમ;	
ભાજપણું ભાગી જશે, સાચા પળશે નેમ.	૨૩૭
કપટ કળાએ સર્વનું, પકડાશે પાખંડ;	
નવ માનું કપટી તણાં, હવે ઢકી હું ફંદ.	૨૩૮
સાંભળ ખારી માયરી, ખરા બતાવું ખેત;	
તેથી સુધારા તણી, જખરી જામે રેત.†	૨૩૯

* તીપળાના પત્રા ઉપર મંત્ર લખી ચૂલા ઉપર બંધાવેછે.

ઠ્ઠેમ ૯ મો.

કુવાડીઆનાં બીયાં આખાં કરવા વિશે.

કુંવાડીઆની લીલી સીંગો બીયાંવાળી લાવીને મહીથી બીયાં કાઢી તેમાંથી દસબાર બી લઈ ધૂતારા લોક દાંતમાં ઘાલી અડધાં અડધાં કાપી નાંખેછે. ને પછી તે આખાં કરી બતાવેછે. તેનું કારણ એ છે જે એક બીયાંના બે ભાગ કરેલા હોયછે. તો તેમાંથી એક ભાગ બહાર કાઢી નાંખેછે ને એક ભાગ માંમાં રેવા દેછે. તેને બદલે એક બી આખું માંમાં રાખી તેને બદલે પેલા માંમાં નાખેલા કડકા કહાડી બતાવી નાંખીદેછે. એમ અનુક્રમે આખું બી માંમાં લેતો જાય ને કડકા બતાવતો જાય, પછી કહેશે કે જીવો ઈલમના જીરથી આખા થઈ ગયા.

ઠ્ઠેમ ૧૦ મો.

ચોખા ખઈ જઈ આખા કરી ઉડાડવા વિશે.

ચોખાના દાણા પાંચ આખા અણીસુધ લઈ માંમાં નાંખી ચાવેછે તે મધથી ચોખાનો એક દાણો માંમાં સંતાડી રાખી બાકીના ચારનો લોટ બધાને બતાવેછે. ને પછી કહેશે કે જીવો આખા કરી ઉડાડી દજા એમ કહી જમીન પર લૂછકું પાથરી પાંચ આંગળાં મુકી પેલા માંમાંનો એકનો એક દાણો, ચપટીમાં લઈ આંગળાં તળે દાબતો હોય એમ બતાવેછે. ને તરત માંમાં મુકે. એમ પાંચ વખત કરીને કહેશે કે જીવો હવે ઉડાડી દજા. પછી આંગળાં જાંચાં કરે તો કંઈ મળે નહીં.

(૨૭)

ઠ્ઠેમ ૧૧ મો.

કંકુનું કાજળ કરવા વિશે.

કંકુમાં ચુનો અગર ખારો જળવીએ તો તો તરત લા-
લાય મઠીને કાળો રંગ થઈ જશે.

ઠ્ઠેમ ૧૨ મો.

ચાળણીમાં લોટો ભરી હંધો વાળી પાણી
ન નીકળવા વિશે.

તાંખાની અગર પીતળની ચાળણી લેવી. ને પાણીનો
લોટો ભરેલો હોય. તે તેમાં જળવીને ગંધો પાડવો. ગંધો
પડતાં થોડું ઘાણું પાણી જશે, ને બાકીનું પાણી એમનું
એમ ખજી રહેશે.

ઠ્ઠેમ ૧૩ મો.

હાથેળીમાંથી માતા દેખાડવા વિશે.

હાથેળીમાં પ્રથમથી ગુંદરના પાણીથી તથા ગુંદરના ર-
સથી ખરસાંડી આકડાનાં દુધથી સાર્યાઓ તથા તરસુલ
કાઢી મુકેછે. તે દેખાતાં નથી પણ હાથેળી કંકુમાં ડાખે
એટલે તરત તેણે કંકુ ઓટી જાય. ને તરસુલ સાથીઆનો
આકાર ખરોખર જણાય. તેથી ભાળા લોક બરમાઇને કેશે
કે ફલાણિ હાથેળીમાં માતા દેખાડી.

ઠ્ઠેમ ૧૪ મો.

આંખમાં શલેકડું ધાલવા વિશે.

જીવારના પાતળા શરીયાના એ કકડા કરે તેમાં એક

(૨૯)

અદ આંગળી ને બીજી ચાર પાંચ આંગળનો મોટો રાખે તે આંખમાં ધાલતી વખત આંખ ઉપર આડો હાથ રાખે છે, તેમાં આંખમાં ધાલે છે એમ દૃષ્ટાડી તેમાં ધાલી દે ને જે નાનો કડકો હોય તે આંખના ખુણામાં નાસકોરા આગળ ધાલે છે. એટલે બધાંના સમજવામાં આવે કે આટલો બધો સરીઓ આંખમાં ધાલી દીધો. ને કહાડે ત્યારે પાછો નાનો કડકો હડકે કરી મોટો બતાવે.

ઠહેમ ૧૫ મો.

મીઠળ ઉછળવા વિશે.

મુકું મીઠળ લાવીને તેને કોચી તેમાં સુરોખાર વાલ ૨ તથા ગંધક વાલ ૧ એ બંને વાટી મીઠળમાં ભરવું. પછી દીવેટ સળગાવી તેમાં ધાલી તુરત મેણુ વિગેરેનો દાટો દેવા તેથી એ કુદશે.

ઠહેમ ૧૬ મો.

તુમડી ચઝાવવા વિશે.

સુકી તુમડી લાવી તેને મોટું કરી ગરબ કાઢી નાંખી તેની અંદર સુકળાં બરવાં (સુકળાં એટલે એતરને છોડે કાળા વાળ જેવા જડાથપર ધાય છે તે) ને તેમાં અધોળને આશરે પાંણી છાંટી મોટું બંધ કરવું તેથી તે ઉછળશે.

ઠહેમ ૧૭ મો.

તુમડીમાં સળીઓ ધાલવા વિશે.

એક તુમડુ લાવી તેના નીચલા ભાગમાં ઝીણી સળીઓ

(૨૯)

જાન્ય તેવું છીદ્ર પાડવું, ને પછી ત્યાં આંગળી રાખી તુમ-
મડાને પાણીથી બરોબર ભરી તે ઉપર મજબૂત વા ના
પેસે તેવો ડાટો મારવો પછી પેલી છીદ્ર આંગળીની આંગળી
લઈ લેવી એટલે ત્યાંથી પાણી જશે નહીં ને ચચાર આં-
ગળની સળીઓ કરી મૂકી હોય તે લઈ છીદ્ર આંગળ અ-
ડકાડવી એટલે સળી તુમડાની અંદર જતી રહેશે.

ઘેમ ૧૮ મો.

હીલા પીળા ધોળા રંગના પરપોટા વિશે.

એક વાસણમાં સાબુનું પાણી કરી ધંતુરાનો ફૂકો અ-
ગર એવી બીજી વસ્તુ ધંતુરાનો ફૂકો લાવી તેનો આગલો
ભાગ ખુબ મસળી તે ભાગ સાબુના પાણીમાં ઓળી તેને
મોઢાવતી ખુબ ચુસી પછે ફૂકવું એટલે ચમતકારી પર-
પોટા નિકળેશે.

ઘેમ ૧૯ મો.

કાંકરા સળગાવી. પાણીમાં નાંખવા વિશે.

તપેદામાં પાણી ભરવું આરતી કપૂરના ચકતાં લઈ તેના
ઉપર ઢીકરાનાં રંગ જેવોજ રંગ ચડાવવો, કાળાં ઢીકરાં હોય
તો કપૂર ઉપર કાળો રંગ કોયલાનો ચડાવવો, લાલ હોય તો
રમચીનો રંગ ચોપડવો, આગમચથી કરી રાખવું પણ કો-
ઈના જાણ્યામાં ન આવે તે રીતે કાંકરા ભિગા કપૂરના કા-
કરા ભિજવવા પછી સળગાવવા તે કપૂરના સળગતા ઉપર
રહેશે ને બીજા તળે બેસશે,

ઠહેમ ૨૦ મો.

માઠીનું લોખાન તથા ગુગળ કરી ધુપ દેવા વિશે.

પોતાની પાસે લોખાન તથા ગુગળની જીણી કાંકરીઓ કરી રાખી મુકેલી હોય તે સરત ચુકાવી માંની કાંકરી ભેગુ મેળવીદે ને પછી દેવતામાં રાખે એટલે માઠી પડી રહે ને લોખાન કે ગુગળ નાંખ્યો હોય તેનો વાસ આવે.

ઠહેમ ૨૧ મો.

માઠીનો લખોટો કહ્યા પ્રમાણે ઉતારવા વિશે.

માઠીનો લખોટો કરી મુકાવા દઈ તેમાં છીદ્ર પાડવું ને તેમાં માય તેમ કાચા સુતરનાં તાંતણાં એકઠા કરવા વળ દીધા શીવાય તે તેમાં પરોવવો. તે દોરડા અંગુઠાથી તે ઉમા થતાં હાય સુધી પહોંચે. પછી તે સકત જાલવાથી કેવા પ્રમાણે ઉતરે છે નરમ જાલવાથી અટકે છે. પણ ઉચે ચઢી શકતો નથી.

ઠહેમ ૨૨ મો.

ઘડામાંથી એની મેળે પાણી બહાર નિકળવા વિશે.

ઘડામાં પાણી ભરી એક વાંકી ભૂંગળી તેમાંનો એક ભાગ પાણીમાં મૂકવો ને બીજો ભાગ બહાર રાખવો ને તે બહાર રહેલા ભાગને માંમાં ઘાલી વા વડે એચવી પછી મોઢુ લગ્ન લેવું. તેથી ઘડાનું પાણી બહાર નિકળી એની મેળે વહેવા માંડશે.

કુંભ
પાણી ભૂંગળી

ઠ્ઠેમ ૨૩ મો.

ઘંધક પાણી સાથે ઘસી અક્ષર કાગળ ઉપર લખીએ
તે પછી તે દીવે ધરીએ તો વંચાય.

ઠ્ઠેમ ૨૪ મો.

કાગળમાં ભુત ખતલાવવા વિશે.

લીંબુના રસથી કાગળ ઉપર ચિત્ર કઠાડી તેને સુકાવાદે
તે પછી અગ્ની ઉપર ધરે તો રાતાથ ઉપર ચિત્ર ઉઠે
એવા એક ઠગ લોક કરી ભાંગા ને ઠ્ઠેમી માણસને ઠગેછે.

ઠ્ઠેમ ૨૫ મો.

કુંગરીનો રસ, બીજું કુધ એથી અક્ષરો લખ્યા હાય
તો સુકાયા પછી દેખાતા નથી ને દેવતા ઉપર ધરીએ
તો દેખાય.

ઠ્ઠેમ ૨૬ મો.

કાગળ ઉપર કાળી પ્રંતમાં ચિત્રીને સફેદ કરવા વિશે.

ગોળના પાણીથી પ્રંતમાં કાઢી સુકવી તેનાપર કાળજ
ઘસવું. એટલે કાળું થઈ જશે, પછી તે ઉપર પાણી છાં-
ટવું એટલે સફેદ થશે.

ઠ્ઠેમ ૨૭ મો.

કાચા ધડામાં પાણી ભરવા વિશે.

કુભારને ત્યાંથી કાચો ધડો (પકવ્યા વનાનો) લાવી

(૩૨)

કુંવરના રસના સાત પટ દીજે પછી પાણી ભરે તો ઘડો
બેસે નહી.

ઠહેમ ૨૮ મો.

પાણીમાં દીવો બાળવા વિશે.

રાજ, ટાંક ૧ કપૂર ટાંક ૧ રૂમાં વાટી દીવેટ કરી સજા-
ગાવી પાણીના કોડીઆમાં મુકે તો સજાગે.

ઠહેમ ૨૯ મો.

પાણીનું કુધ કરવા વિશે.

એરંડીના કળીઆ ફાલી તેને વાટી માટીને કટોરે ઓ-
પડી મુકવે પછી મહી પાણી રેડી હલાવે એટલે કુધ
જેવું જણાય.

ઠહેમ ૩૦ મો.

ભાલ કુલના ધોળાં કરવા વિશે.

રાતાં કરણના કુલને લાવી લૂલીઆ ગંધકની ધુણી દે
તો ધોળાં થાય.

ઠહેમ ૩૧ મો.

કાકડો રાજગાવી તે ઉપર ભડકો કરવા વિશે.

ઘીયરાંનો કાકડો કરી દીવલમાં બોળી સજાગાવે ને હા-
થમાં આલે તેજ હાથની મૂઠીમાં રાજ વાટી ગ્રીણી કરી
આલેલી હોય તે ઉછાળે એટલે કાકડાને મળે એટલે તુરત
ભડકો થાય.

૧ ગુંદરના પાણીથી તેમ બનેછે.

ઠહેમ ૩૨ મો.

શુભાશનું ફૂલ ધોળું કરવા વિશે.

શુભાશના ફુલને લાવી તેને ગંધકની ધૂણી દે તો લાલ રંગ બદલાઈ ઘોળો રંગ થાય.

ઠહેમ ૩૩ મો.

આંગળીમાંથી ગંગાજી કાઢવા વિશે.

રત્નું પુત્રનું ભેંસના કુધમાં આંગળીથી જોળી મુકવી રાખવું. તેને પછી પાણીમાં બાંજવી સારી રીતે જોળી કાનમાં લાલી રાખવું આ ખેલ કરનારને નખ મોટો રાખવો તે કાનમાંથી કોઈ ન જાણે તેમ આંગળીના નખમાં લઈ સામામાણુસના આંગળી ગ્રાહી નીમોવે એટલે ગંગાજી નીકળે.

ઠહેમ ૩૪ મો.

મોગરો અથવા ઘોળી ફેણ ખડ ચંપાના પુષ્પ ઘોળાં દોય તે લાલ કરવા વિશે.

ગંધકની ધૂણી દવાથીગ્રિપરના ફુલ ઘોળાંમટી લાલ થાયછે.

ઠહેમ ૩૫ મો.

લાલ થએલાં ને હતાં તેવાં કરવા વિશે.

ઉપરના ફૂલને ગોળની ધૂણી દીધાથી લાલ થએલાં પુષ્પ ઘોળાં થશે.

ઠહેમ ૩૬ મો.

લીંબુ કુદછે તે વિશે.

એક મુકુ લીંબુ લઈ તેમાં એક ડોકાણે કાણું પાડી ગર્ભ

કહાડી નાંખી તે કાણાંમાં થઈ થોડોક પારો બરવા.

પછી તે કાણું મીણુ વગેરે વસ્તુ વડે બંધ કરવું પછી તે લીંબુ ભાંયપર મૂકી તેની પાછળ દીવા ખરવા તેથી અંદરનો પારો ઉકળી લીંબુ સપાટા બંધ દોડશે.

ઠહેમ ૩૭ મો.

વીંટી કુકવા વિશે.

એક ધાતુની પોલી વીંટી કરાવવી તેની અંદર પારો બરવા, પછી તેનું કાણું મજબૂત બંધ કરી પછી તે દેવતા ઉપર ઉની કરી જમીન ઉપર મૂકશે, તો તે ટાઢી પડતાં સુધી કુદ કુદ કરશે.

ઠહેમ ૩૮ મો.

લીંબુમાંથી ભૂતને કાપી લોહી કાઢવા વિશે.

સારો કાટ ચઢાવી નાની છરી બધ કપાસ અગર રતન જોતના રસમાં સાત આઠ વખત બોળી બોળી મુકવવું પછી તે વતે લીંબુ કાપવું તેથી બાજ રંગનું પાણી ધઈ જાય છે.

ઠહેમ ૩૯ મો.

દોરડે બાંધેલી વીંટી દોરકું બાળે તોએ ન પડવા વિશે.

સારી મતરની પાતળી કાણુ દોરી કરી તેને મીઠાના પાણીમાં બોળી રાખી મુકવી મુકવી પછી તે દોરીએ વીંટી બાંધી દોરી સળગાવીએ ન દોરી સળગી રહે તોએ તે પડે નહીં.

ઠેમ ૪૦ મો.

દીવો ઠરી હોમવી નાંખી એને એની મેળે પાછો
પ્રગટ થાય.

મંધકનો ભૂકો રૂપધ્યાનાર લેઈ માટીના વાસણમાં મૂકી
દેવતા ઉપર પૂજનાવીને રસ કરવા ને તેમાં અડધા રૂ-
પેવાનાર મુરોખાર નાંખવા. એ બંને એ વસ્તુ એક રસ
થાય એટલે તેમાં રૂની દીવેટ કરીને બાળી દેવી. તે દીવેટ
તેજના કોડીઆમાં મુકી સળગાવવી પછી તેને બાળવી નાં-
ખીએ તોપણ પાછી સળગી ઉઠેછે.

ઠેમ ૪૧ મો.

લોટો જાવો પાડીને તે ઉપર લૂગડું બેસી બાંધવું કે
નેમાં વાપસરી થકે નહીં. ને તેના ઉપર દેવતા મુકી ૫૬
મારીએ તોએ તે બળે નહીં. પણ જો લૂગડાને કરચાળી
અગર નરમ બંધાયું હશે તો બળશે.

ઠેમ ૪૨ મો.

ભીત ઉપર ભૂત દેખાડવા વિશે.

એરડામાં કે પરચાળમાં યુનો દેવડાવેલો હોય તેવી ભીત
ઉપર ફાસફોર્સથી ચોતકાડેલું હોયતો રાત્રે ચમકવું જણાયછે.

ઠેમ ૪૩ મો.

કેટલીક વસ્તુ ઉડાવીને પાછી લાવે તે વિશે.

હાથ ચાળખથી વોટી વગેરે વસ્તુઓ ઉડાવે છે. તે પોતે
શરત રાખી ઉડાડેલી વસ્તુ ફર નહીં રાખતાં પોતાની પાસે.

અગર સોખતમાં ખેડેલા હોય તેમની પાંચડીમાંથી અગર
આપણને સમજ ન પડે તેમ પોતાની પાસે રાખે છે. તે
પછી કાઢી બતાવે છે. સર્વ. વિછી. મેવા વિગેરે કાઢે તે પા-
તાની પાસે હોય છે. પાસે ન હોય તો કથુ નીકળે નહીં એથી
મંત્ર કુંઈ સમજવા નહી. પણ હરત દીપાથીજ યાપે છે.
અને એજ અનુરાધ છે.

દોહરા.

જેમ દિલથી ટાળવા, બતલાવ્યા કુંઈ જેલ.

દુવે દર્શાવું મંત્ર હું, સમજી લે મન સેલ.

વિંછીના મંત્ર

કાઠ્ઠો વિંછી કરકર આઠ્ઠો માંહે પદમ સાંકઠ્ઠોઆઠ્ઠો,
જા ગયા લડ અગો ગયા મોર, ઉતર વિંછી દંલછોડ, ૥
મારો ઉતાર્યો ના ઉતરે તોતેત્રીસ કોડ દેવતાનીઆળ.
જોતું એ પંડને પોંડા કરે, તો ચામઢોઆ કૂંડમાં પડે.

સાધના, કાળી ચૈત્રને દીવસે સોખાનનો ધુપ દઈ એ
મંત્ર દશવાર જપવા. બીન્તિ.

કાઠ્ઠા વિંછી કાંકરીઆઠ્ઠા, શ્રી પંલ સોનાનો નાગ મારુ
નાયગી મારુ વિંછીકો રાંધુ લોર, ચહેતો મારુ અહમદ
પોરકો દુવાઈ. ઇત્યાદી. સાધના.

ગુરવારે સાધના માળા સોળ ફેરવવી સોખાનનો ધુપ. ઉ-
પરના મંત્રો બોલતા જવું ને રાખ નાંખી હાથની ટપલી
મારતા જવું. એટલે ઉતરે કેટલાક ઉતારનારા વિંછી કરડીને
તેનું ઝેર ચડેલું હોય (તાં આગળ સુગરું બંધાવી પકડ્યા

કહી જેમજેમ ઝેર ઉતરતું જાય તેમતેમ લુગડું ઉતરતું બંધાયે. વળી કેટલાકનો એકથી સો શુધી ગણીને અને સોથી એક શુધી ચડતાં ગણીને ઉતારે છે. તેના વેગમાં મુઆધને બારપણ કેટલીકવાર ખોટી થાયછે. મારે તેમને કરતાં હલમ મળે તો તે કરવો અગર ડાકટર હોયતો ડાકટર પાસે બધું જવો. કે તરત ઉતરી જાયછે.

આ નિયેના ઉપાય પણ કામ બગાડશે તો તેથી પણ કાયદો પડશે. એમાંના કેટલાક ઉપાય હું કામ બગાડુંધું. તેથી કાયદો થાયછે.

વીછી ઉતારવાના ઔષધ. ૪૫

વિંછી કરડ્યો હોય તે જડ્યો એથી આતરૂં તેનો કાંટો કાઢવો એ બાહું સરસ છે=જે સખસને વિંછી કરડ્યો હોય તેણે આકડાના પાકાં પાન (કચાંથી પણ નહિ) પાન લઈ તેનો રસ કાઢી નાશકોરાં વાટે ખુબ જોરથી મુંઘાડવો. ને દીવસ હોયતો શુર્પનારાયણ સામું જોવડાવવું તેથી છીંકા આવી તરત ઉતરી જશે. પણ એ ઉપાય ગર્ભવાળી સ્ત્રીને ના કરવો. એખો લોખાન લઈ તેની પુણી કરી માંમા બધું વિંછી કરડ્યો હોય તેના કાનમાં બે વણ વાર ડુકવાથી ઉતરેછે. બે ચાર દીવાસથી બધું તેના માથાં ખોરશીઆપર ધસીને ઓપડવાથી પણ કાયદો થાયછે. ઇત્યાદી.

સાપના મંત્ર ૪૬

કાઠો ત્રાગ વલ્લ મર્યા વલ્લે ચાંધી પાઠ ત્રાંત્રા ડંલ્લ ઓગાઠ
પજાઈ લંકાં પજાઈ મૂલકરું લાપા શુન લેતહ નમાનનાં
આળ ઉતર વિલ પૌઆલા ના ઉત્તરે તો રાજા અજેપાલ-

ની આળઃ આળ ચૂકેતો ડમો મૂકે. ફલો મંત્ર ઇશ્વરીવાચા

આકાસની જોગની પાતાલકા નાગ, ચપટો ધૂટ
મારુ ફલાળે કે હાઢ હાઢ જડ લાગે બેઠો બેઠો આરે
નાઆરે તો હનુમાન કેરી હાળ વાચાથી ચુકે તો ધોબીના
કુંડમાં પડે ગુરુ કે સ્કમારો ફલો મંત્ર ઇશ્વરી વાચા.

સાધના. કોપરં, આંડ, ગોળ, ધી, સમડી, એ સર્વ એ-
કત્ર કરી ધ્રુપ કરવો. કાળી ચૈદસને દિવસે ૨૧ માળા ફેર-
વવી. આ મંત્ર જાણનારે, મોગરી, વંતાક, પંડોળું, એવી વસ્તુ
ના આવી. એ વચન અર્જંગેતો મંત્ર જુઠા પડે સર્પ કરડનારની
આંખમાં જળ છાંટી ઉપના મંત્ર બોલી ઉતારે તો. ઝેર ઉતરે.

ઉપાય ૪૭. ૧ સર્પ કરડ કે તુરત કરડેલી જગો કાપી
નાખવી. ૨. સર્પ કરડેકે તુરત આંધી દેવો. કે ઉપર લોહી
સાથે મળે નહી. ઝેર ચુસી નાખે તો કાયદો થાય.

૩ સર્પ કરડ કે તરત તે ઉપર ડામ દેવો. અગર બાળવો.
૪ ધીપાવું. ને તેથી ઉઝટી ઘામ પાપા કરવું. આંડ ફકાવવી
વીછી. ઘો શુધાનું ઝેર આંડ ફકાવવાથી ઉતરે.

૫ સાઠોડી ઘોળા વેલા જેવી જે વાડમાં વેલા થાય છે.
તેનું મૂળ ધસાને પાવું. ખીન્નું ઝેર ઉપર ઉપયોગીછે.

૬ લસણ ઘાવના ધીમાં વાટી દંખ ઉપર બાંધવું. આંમ-
લસારો, ગંધકસારો એખો, બાગકના મુતરમાં ધસી એપડવો.
મરી પૈસા ૫ બાર ગામના ધીમાં રાખી આપતો ઝેર ઉતરે.

ઉંનમો સતલિંડકી નદી, નવ લિંડકા મળા અધારે ચલો
 લોહ કહુ ચલે અવરણ જાતકું નહી ગુરુ સતી સાધવીકી
 આળ દલો આપી આહાર કરે મકરાભાઈ વરુ નકી સેજા
 ચડે ગોહત્યા વાલત્યા લ્હોહત્યા બ્રહ્મહત્યા એ ચાર હત્યા
 મારે માથે ચડે જો મારો મુઠ પાછી પડે તો લુણી ચમા-
 રકા કુંડમાં પડે, ગુરુકી સવત મારો લગન.

સાધના—સમસાનમાં જઈ લોખાનનો ધુપ દેધ નવસ્થા
 ચઈ માળા ૨૨ વખત જપવી એમ કરવાથી માણસ મરી
 જવાના નથી. તથા ગ્રાહ સુકાવાના નથી એ તમારે ખાતરી
 થી માનવું.

ઉપાય ૪૩. ગ્રાહના મૂળમાં હોંગ ગંધક વિગેરે પદાર્થ
 ખાળવાથી સુકાઈ જાય છે. તેમજ માણસને કુંઠ ખવરાવ-
 વામાં આવે તો સુકાઈ જાય છે. એવા મંત્રથી કાંઈ થતું નથી.

આખીઆનો મંત્ર. ૫૦

ઉંનમો આ દેશ ગુરુકુ આગોયા વીરવૈતાલ પતાલ
 સવામળ લોહીકી ઢાલ લોહકા સાકર વજરકા મોઢા
 રાગે ઠાકોરનાથ વાઢા મોઢા વઢના ઘેર ઘેર ઘોર અં-
 ધારા લંકાસા કોટ સમુદ્રકો લઈ નાજલે તો વીરવૈતાલકી
 દુવાઈ ઠીંગલાઈકી હુવાઈ ચલો મંચ ફટ સ્વાહા.

साधना—दीन प्रते सवारै लप करव सवा पाशेर
 वडां होमवा ओकवीसमे दीवसे सवाशेर वडां तथा स-
 वाशेर दाइ होमवा नित्य ठांकभार दाइ होमवा. ने ओक
 वीसमे दीवशे दुंड करवा तेमां होमवा.

सभा मोहनी पर

संखा होली नमैबो देख महादेव पारवतीकी बोली,
 शोरपर बेठी चोरे जाय राजापर जो लागे पाय राजा बां
 धू राणी बांधुं बाट बांधुं घाट बांधुं चोरे बेठी सभा बांधुं
 अलवंता बलवंता पीर करंता फलोमंत्र इश्वरीवाचा वाचा
 चुके तो उभो सुके. इत्यादी.

साधना—सवाशेरनी कुलर नागरवेलना पान प धुप
 लोमाननो काणी आदसने दीवशे साधना करवी. ते पान
 तथा कुलर पोते पाछ गवी. सभा गवुं पडे तारे मंत्र
 सातवार लखी पाननी पीडी करी पाछने गवी.

स्त्री वश करवाना मोहनी.

नारी सोपारी कामणगारी, में मंत्रीछे आदीतवारी;
 मारा हाथकी सोपारी खावे सो बर्सकी प्रीत बंधावे, मरे
 तो मसाणमां लोटे जीवे तो पगकी तळीं भाटे चलो
 मंत्र इश्वरी वाचा वाचा चुके तो उभो सुके.

સાધના—મધુપાનનો પ્યાલો મંત્ર સાધતાં પાસે લાખવો.
તે તે ત્રણ વાટને ચક્રલે મેલો આવશે આદીતવારે સાધના
કરવી. તેજનો દીવો કરવો. તે દીવે મેશ પાડવી તે રૂ.૪
સાજાને પાસે વળગાડીએ તો વશ થાય.

આદાશીસીનો મંત્ર.

કાઠો નકલો ચક્રચક કરે ધોઠો ચકલો વાય. હનુમા-
નજોનો હાકવાગે આદાશીશો જાય.

સાધના—કાળીચઉદ્યે અથવા ધરણના મોગે સાધવા.
ધુપ ગુગળનો એ મંત્ર બોલી જે તરફ આદાશીશી ચડી
હોય ત્યાં રાખની ચપટી બરી ધસ્યા કરવી. હિત્તાદી.

ઉપાય—નવસાર વાજ ૧ બાર, ગોળ વાજ ૧ બાર, તેનો
કસુંપો કરી સુંઘાડવાથી ફાયદો થાયછે. ગલકીના પાનનો
રસ કાઢી સુંઘાડવાથી ફાયદો થાયછે, સિંધવ બેઆની પૂર
તથા અરધા પૈસાબાર ધી સુંઘાડવાથી પણ ઘણા દીવસની
જખરી આદાશીશી હોય તે મટીજાયછે.

બેર મંત્ર. સૈસલતાન હમીદ કચીરમાસ અલા હાલ મુનો
ચાંચર ફોઈ. ઇત્યાદી.

સાધના—ધુપ લોખાનનો દશરામાં સાધવા ગુરજપાળી
(છરી) સોપો વીગેરે શરીરમાં મારેછે. તેને ઉપરનો મંત્ર બોલી
ધાર અણીએ દેઠ મંતરવો.

આંગેઈના મંત્ર પપ ખીમકો ગદા અર્જનકા વાળ પોઠા
કહંતો તારા ગુરુનો આળ.

(૪૨)

લોખાનનો ધુપ દેઈ કાળીચઉદશે સાધવો. જે સખસને
આંખોઈ ટળી હોય તેને પોતાના પેટ ઉપર હાથ ફેરવવો.
ને મંત્ર બણુતા જવું, ને પછી મટે તારે કુતરાને રો-
ટલા નંખાવવા.

કમળાના મંત્ર.

પાઠ ઉપર પાઠ તેનો ઉપર પોંપલાનું પાંનું ત્વરે ને કમ-
લો જરે.

શાધના—લોખાનનો ધુપ. પાણીમાં સોયો બોળી કમળા
વાળા માણસને મંત્ર બણી ધસવી ને તે સોય પાણીમાં ર-
હેવા દેવી તેથી પાણી સવારે પીજું થઈ જાયછે.

દોહરા.

મંત્ર દર્શાવ્યા માનુનો, યંત્ર વતાવું જાણ;

એ પળ જુઠા જાળજે, કહું કરો જલ લાળ.

યંત્ર.

નીચેનો યંત્ર પીપળાના પાનમાં લખી તેલનો ધુપ દેઈ
ગળે બાંધે તો તાવ જાય.

(४३)

यंत्र.

नायेनो यंत्र भिन्नपत्रपर अष्टगंधि
लप्पी पासो रामे तो जरथार पश
थाय. धीनो पुप दयो.

आ यंत्र पासो रामे तो द्रष्टी ना लागे
द्रष्टीहरण यंत्र रवी-
वारो पुन क्रीन्. न-
पय पय ॥ श्री ॥

३६	३४	२२२	४३३
४८	३८०	३६	३५
३६	४४४	३३४	१६६
८४	३११	४८०	३४६
॥ श्री ॥	सादे	वदता	श्रु

३०८	१६	३११
२१०	यानी	५१३
७१५	६१६	५८१

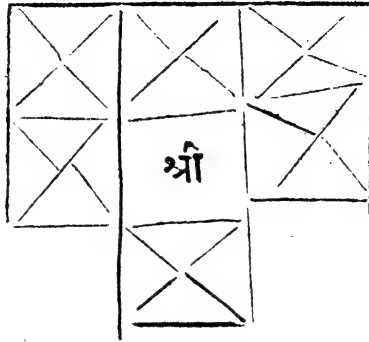
आ यंत्र अष्टगंधि भिन्नपत्रपर लप्पी तपात्रीये तो
परदेही आये सही.

५२	२५	१८	२०
२१	२१३	योगी	१११३
	१०	५३	८
१५	१८	८	११

यंत्र.

यंत्र भिन्नपत्र ॥ उपर अष्टगंधि लप्पी रवीवारो मगुर
दसीय पासो रामे तो प्रेत, भंछा, भुतादीकनां भय नहीं. सत्य.

(૪૪)

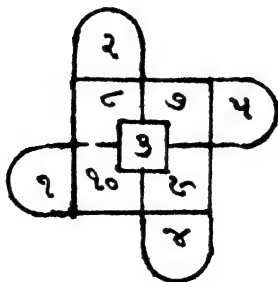
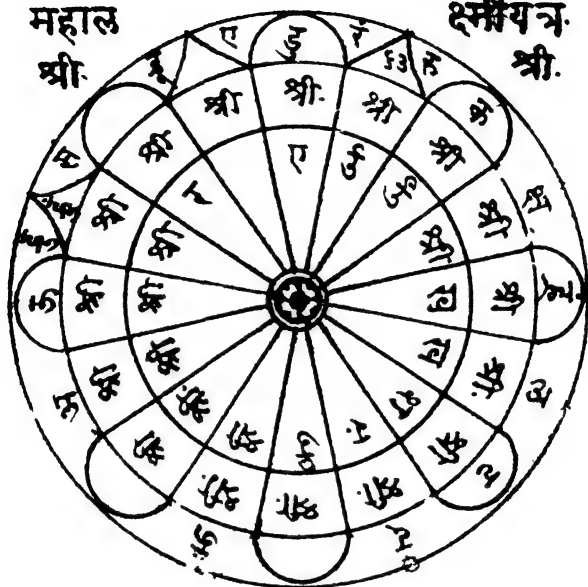

યંત્ર.

આ યંત્ર અષ્ટગંધે ભોજપત્ર રવીવારે કૃષ્ણાં ચતુરદશી
ભોમવારે કુંવારી કન્યાના હાથના સુતથી વિઠીને પાસે રાખે
તો સ્ત્રીને પુત્ર હોય.

ઓ ઓ			ઓ ઓ	
		હી		
ઓ	હો	હો	હો	ઓ
હો	હો	હો	હો	હો
ઓ	ઓ	હે	હો	ઓ
ઓ		કી	ઓ	

આ યંત્ર અષ્ટગંધે ભોજપત્ર ઉપર લખીને પાસે રાખે
તો લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય. રવીવારે પુલ્લ કીન્ને ગુગળનું ધુપ દીન્ને
તો લક્ષ્મી પામે સદી.

આ યંત્ર જાણે ગંધે લખી લોત્ર પત્ર ઊપર રક્ષા.
 રેવેદત્ત લખ્યા છે ત્યાં પરદેશીનું નામ લખે તો
 તરત વિયોગી પરદેશી આવે સહી.

જેવા જેવા યંત્રો ઘણા પ્રકારના છે.

ઠ્ઠેમ તજવાની ગરબી.

“જે કોઈ અંબિકા માતને આરાધ્યેરે લોલ” એ ર.ગ.

- ધુણે શીખ્યા વિવેક એક વાતડીરે લોલ,
 છૂટે મૂર્ખ પાણું છેક ખુલે છાતડીરે લોલ. ૧
- ગુણે ગુણ ભરેલા ગ્રંથ ભણે ભાવથીરે લોલ,
 પામો સ્ત્રી સતીતા પંથ પ્રભાવથીરે લોલ. ૨
- તળે ઠ્ઠેમ ભરી વાય ઠ્ઠેમીએ કહારે લોલ,
 ભત પ્રેતને પિસાચ સાચ છે નહારે લોલ. ૩
- દોરો ચીડી મંત્ર જંત્ર જૂઠું જાણુનેરે લોલ,
 આશા ટચકાના તંત્ર માન આણુનેરે લોલ. ૪
- દેતાં દામી કરે કામ દેવ દેવિએરે લોલ,
 ઠેલે લોક હામ હામ વાત એવિએરે લોલ. ૫
- કરી મેળ વર્ષ કુંભ ઠગે જોસીએરે લોલ,
 ઝાડા ઉજણીને દંભ ઠગે ડોસિએરે લોલ. ૬
- કેક પુત્ર પૂત્રી કાજ ખતા ખાયછેરે લોલ,
 તજ લાજ જોગીરાજ પાસ જાયછેરે લોલ. ૭
- વસી કરણ તણી વાતથી લૂટાયછેરે લોલ,
 ભાળી બામનીની જાત તે ઠગાય છેરે લોલ. ૮
- ખરૂં માનીને ખચીત ચીત ચેતનેરે લોલ,
 ધરો ગાવા આવાં ગીત હૈયે હેતનેરે લોલ. ૯
- જશે ભૂલ ભર્યા ભર્મ મર્મ જાણુશેરે લોલ,
 પાળવા પવિત્ર ધર્મ ધરણ આણુશેરે લોલ. ૧૦
- ભજો રાજ ધીરાજ મહારાજનેરે લોલ,

યગે કાજ વળી આજ પામો જાજનેરે લોજ. ૧૧

તળે તમ્મ જોવી ટેવ હમેયતારે લોજ,

રીત્રે દહપતનો દેવ દેવ દેવતારે લોજ. ૧૨

ચોત્રીથે.

૬	૧૬	૨	૭
૬	૩	૧૩	૧૨
૧૫	૧૦	૮	૧
૪	૫	૧૧	૧૪

પાંસેટો.

૧૭	૨૪	૧	૮	૧૫
૨૩	૫	૭	૧૪	૧૬
૪	૬	૧૩	૨૦	૨૨
૧૦	૧૨	૧૬	૨૧	૩
૧૧	૧૮	૨૫	૨	૯

પંદસે.

૮	૧	૬
૩	૫	૭
૪	૯	૨

દોહરો.

ધણા મંત્ર ને જંત્રછે, તંત્રે ખેલ અનેક.

જુજ બનાવ્યા જુગતીથી, આણી ઉર વિયેક. ૧

ધણા ખેલ જાદુ તણા, સમજનાજ સકાય;

સાણાના સામયં થકી, કપટ કાર્ય મુકાય. ૨

જાદુ જાદું તે જાણવું, સરે ન એથી અર્થ.

નારી નિશ્ચે માનજે, વખતજ ખોવો બર્થ. ૩

નારી કહેછે નાયને, સુણોજ પ્રાણ આધાર,

બાધ કર્યો આપે મને, સમજ તેનાં સાર. ૪

ગયું ભાજપણ મહાર, પામીરું સાત,

સદાબન્ધું બાવેકરી, નકી આપ બગવાન.	૫
ઝોગણીસે આડવીસ, અધીક આવણ માસ,	
રવીવાર સુભ જોગમાં, પુરણ ચંદ્ર પ્રકાસ.	૬
પુરણ તો પ્રીતે કર્યો, આણી મન આનંદ,	
કપટી ને કુટીલ તણા, સમજવા સૌ કુંદ.	૭
અર્જોદ્રા ઉત્તમ ધણું, ત્યાં કર્ત્તાનાં વાસ,	
ન્યાં વહેમ અંડન તણી, રચના કીધી ખાસ.	૮
સુતગંગા સંકર તણું, રૂપસંકર છે નામ,	
નકી બ્રહ્મ પૂરી વિશે, આપ તણો વિશ્વામ.	૯
જય ખેલો જગ ખાપની, વારવાર સુભકામ.	
પુરણમે કીપાવડે, ધારે થયું છે કામ.	૧૦

સંસાર રૂપી સ્વપ્ના વિશ.

દોહરા.

જય જય જય જય જગપતી, સંકટ હરણ સદાય,	
પાપી કુંઠ પાવન કર્યો, નિર્મળ એવો ન્યાય.	૧
માગુધું મતિ હીણહું, મહેર કરો મહારાજ,	
માયા આવરણ ટાળીને, કીજે સુભજ કાજ.	૨
નિંદ્રા વશ નર ધાયછે, આવે સ્વપ્ન અનેક,	
બાન ભૂલી બરમાયછે, ખરન બાસે એક.	૩
તેમજ આ સંસારછે, માંનો ખર ખચીત,	
જેમ સ્વપ્ન સાચું નથી, આપણ તેમ અનિત.	૪
મર્બ મજે ગોરી તણા, ખાર આવે ને જાય,	
અદ્ય છુવીએ તો વળી, માટી ભગો ધાય.	૫

પમિતા કહિ વંત્રા રહી, કરે અનેક ઉપાય,
 એ બળતાં મનમાં ધરી, સુખ પામે ન સદાય. ૬
 વરાણું એ વિસ્તારથી, સમજે સાણાં જન,
 પાંચોને વિચારશે, એદન ધરશે મન. ૭
 માત તાતના સંયોગથી, મજે વિર્ય ન લોહી,
 ગર્ભ વધે એણે કરી, માત ઉદરમાં જોય. ૮
 ઊંધે મસ્તક તપ ધરે, કરે ઘણાં કલપાંત,
 વળી ઇશ્વરને આરાધતાં, સુખ પામે સાક્ષાત. ૯
 નવમાસ પૂરે થએ, છુટે ગર્ભથી બહાર.
 મૃતન મધે પપને રમ્યુ, ઇશ્વરને સીવાર. ૧૦
 ગળથુથી ગુણુની ખરી, પેલી તે તો પાય,
 પછી પય પીવાયવા, નજર સર્વની થાય. ૧૧
 એમ કરતાં મોટો થયો, પડે દુઃખ જો કાંય,
 વાચા વિના રૂદન કરી, સમજાવે તે ત્યાંય. ૧૨
 મળ મૂતર આપે ઠરે, રડે પડ્યો તે માંહે,
 શંકા આપે સુધરે, સમજે નાતે કાંય. ૧૩
 ખાવા પીવા વચ્ચની, માત કરે સંભાળ,
 દશા એવીજ ભાગવે, રૂપશંકર એ કાળ. ૧૪
 જાત કર્મ આપે કરે, તેનું શાસ્ત્ર પ્રમાણ,
 બ્રહ્મ ભાજન ભાવે કરે, આપે દક્ષણા દાન. ૧૫

ઓપાઈ.

એમ કરતાં તે મોટો થયો, જન્મ્યાનું દુઃખ ભુલી ગયો;
 કાલૂકાલુ બોલે મૂખ, સૂણી સગાંને ઉપજે સુખ. ૧

રોગ વધોને આપે કાય, એથી કુંઈ દુઃખીઆરો ધાય;
 માતપિતા ચિંતા તો કરે, અતિ દુઃખ અંગે તો ધરે. ૧૬
 આસડ વેસડ આપે વળી, કરે જતન ત્યાં ઝાઝાં મળી;
 ઈશ કૃપાથી વ્યાધી જાપ, અંગે પાછો સુખીઆ થાય. ૧૭
 આઠ વર્ષનો એનો થયો, નિશાળે જાણવાને ગયો;
 જાત પ્રમાણુ કરી સંસ્કાર, વિધી પૂર્વક તેણીવાર. ૧૮
 માત તાતની પાસે વસી, બાળપણની વાતો ખસી;
 બેન બનેલી દુવો ફેઈ, માસી માંમો સઘળાં નીચ. ૧૯
 કાકી કાકો સર્વે જાત, ખરી આજખી પોતે જાત;
 સગાં સંબંધી શું રાખી રીત, તે શું બાંધા પૂરણુ પ્રીત. ૨૦
 મેડાબ્યો ત્યાં ગ્રસ્થાવર્મ, શીખવ્યાં કુંઈ સંસારી કર્મ;
 પરણાવ્યો તેને પ્રીતજ કરી, મળી કન્યા ત્યાં રૂપની ખરી. ૨૧
 હૃદય કરતાં પામ્યો લાભ, વધ્યો બાપથી ઝાઝો આપ;
 મહીપતીથી મળીયું માન, ગ્રા આ સાંભળજી દાન. ૨૨
 જશ પામ્યો જગમાં તો ઘણો, વધ્યો પરીવાર પોતા તણો;
 બાળી હરખ્યા બાળાશિક, વિચાર કરવા ખેડા ઢેહ. ૨૩
 પરણાવી પુત્ર આણી વધુ, તેનો કે સુખનારે બધુ;
 પરણાવા પૂત્રીઓ કાજ, સોંપુ જમાત રૂડા આજ. ૨૪
 દીકરી દુઃખ ન પામે કદી, વાતો એવી સુખથી વધી;
 નેઈ જમાતે દીધું દાન, વૈંચ્યા ત્યાં ફાફળને પાત. ૨૫
 મીઠુ ભાજનની કીધીપેર, નાત જમાડી પોતે ધેર;
 સાખાશી સઘળેથી મળી, સુણી કાને લાગે ગલી. ૨૬
 ખરચ ખટાણની કાડી વાત, કરે વડાઈ પોતે જાત;

મારા સમકે આજે નથી, સત્ય કહું છું હુંતો કથી. ૨૮
 પોને વસવા મેડી માળ, ઉચા બાંધ્યા ત્યાં તત્કાળ;
 પથર ચુનેચણીઆ હાજ, ચાંત્રજ દેખી ઉપજે વહાલ. ૨૯
 વરણ કરતાં વાઘે વાત, સંક્ષેપથી સાંભળજે વાત;
 દીકરા સર્વે મોટા થયા, લૈ રંડાઓ જીદા રહ્યા. ૩૦
 લઢી વધીને લીધા ભાગ, કુંઈ એ ધરડાં કીધાં ત્યાગ;
 સાસરીએ ગઈ દીકરી સર્વ, રમેજ રાખો મનમાં ગર્વ. ૩૧
 સાસરીઆં ત્યાં દેછે દુઃખ, લેથ મળે નહોં તેને સુખ;
 કાવે ખમરો પીયરબણી, માત પીતાને પીડા ધણી. ૩૨
 બાળા એકજ વિધવા થઈ, સુણી ખખરને અકલ ગઈ;
 ત્રાયત્રાય ત્યાં સૌકો કરે, આંખે આંસુ જાડાં બરે. ૩૩
 એમ કરતાં પોતાનો પુત્ર, જ્યેથી ચાલે એ ધરસુત્ર;
 અચાનક માંદો આપે થયો, મૂકી દેહને જગથી ગયો. ૩૪
 સઘળાનો ધરી આપે શોક, પાડે બેઠી બહાર પોક;
 સમજાવે ત્યાં શાણાં મળી, જાય ઉપાધી સત્તજ ટળી. ૩૫
 લાજ તણને ધોળી પહેર, જખરો થયો તો આનો કેર;
 ગ્રોક રાખવો તારે સદા, ધરનાં ધરડાં એવું વદાં. ૩૬
 એમ કરતાં વિત્યા બહુ દીન, વિચાર કરવા લાગ્યો બીન;
 માંડે તાંડે મનથી કરે, લાલ તણી તો વાતો કરે. ૩૭
 મૂઠ ન સંમજે ધધરી ખેલ, એને તો માયા ન મેળ;
 એમ કરતાં કુંઈ વિત્યા માસ, સુણજી સજન આણી હાસ. ૩૮
 ડોસાડોશી જીરણ તેહ, મરણ હાયે ચઢીઆં તેહ;
 ધામધૂમથી કાડ્યાં બહાર, મળ્યાં સગાં ત્યાં સાની વાર. ૩૯

આહ્યાં મૂખે વદતારામ, અંત સમાનો જ્યાં વિશ્રામ;
 કાઠ અગ્નીથી બાળી કાય, મળી સગાં તે સર્વે નહાય. ૪૦
 નારી સર્વ ટોળે મળી, જીડી છાતી કૂટે વળી;
 લાંબે રાગે એકજ ગાય, બીજી મૂખથી ઉચરે હાય. ૪૧
 ચકલે ચકલે કરી મુકામ, રૂદન કરે સંભાળી નામ;
 ઓહોઓહ વદતાં પુરૂષ એમ, પાછળ ચાલે રાખીનિમ. ૪૨
 એવે ઠાઠે આવે ઘેર, વેદવશી ત્યાં વિવેકભર;
 વળતી સધળાં જુદાં થાય, વાતો કરતાં ઘેરજ જાય. ૪૩
 સાંજ સવારે આવે નાર, મોઢું ઢાંકી ખેસે નાર;
 ખરેખરો કાંઈ ખોટો એક, નામળે કાંઈ એનો મેળ. ૪૪
 જાગત કરી જમાડો સાત, ચાલી સધળે સારી વાત;
 કિયો ખર્ચ તો ઝાઝો કર્યો, યસ લેને તે આપે ઈર્ષ્યો. ૪૫
 હતાં પુંજી તે ખેડો ખોઈ, ભાવ ન પૂછે વળતી કોઈ;
 સગાં સબંધી તે કોરે રહ્યાં, નામ ત્યાં તે કોને કહ્યાં. ૪૬
 એવાં કાઢી મૂખથી વેણ, સંભળાવેછે કેં દુઃખથી વેણ;
 ખરા વેપારે દીસે ખોટ, લાભ તણી નવ આવે ચોટ. ૪૭
 પચાસ બાવન પૂરાં થયાં, સંસારીક સુખ નાચી ગયાં;
 લહરક માળા લઇને હાય, ખેસે જ્યાં ધરડાનો સાથ. ૪૮
 તેર આંગળનું ટીલું કરી, મન કપટ મૂખે બોલે હરી;
 દુઃખે પાપે કાઢ્યા વરસ, મીઠ્યા આ સંસારી હરખ. ૪૯
 નવ સોપું અંત સમાનું મૂળ, ઠાકી વલોવી એણે ધૂળ;
 આબો એવો અંતે ગયો, પુન્ય મારગ એધી નવ થયો. ૫૦
 માટે વિચારી મનમાં વીર, સજ્જન વિચારો રાખી ધીર;

(૫૨)

પાપ પુન્ય તો આપે સાથ, બીજી ના આપે તમ હાથ. ૫૧
કર્મ કર્યા અંતેતો નડે, રૂપશંકર ના ફેરજ પડે;
મોટે આપે પુન્યજ કરો, આ શીખામણુ ચીતમાં ધરો. ૫૨

સોરઠા.

ખલક તણો આ ખેલ તપાસી જોજો તન વિશે,
મંત્રીદિ મન ફેળે બજ બાવે કીરતારને. ૫૩

છપા.

ખલક તણો આ ખેલ, બલો બજબોલે છે;
બાજીગરની પેઠ રમત આ સધળી દીસે;
કુંઠ પુરષોને નાર જન્મ જન્મેથી આપ્યા;
કુંઠ રૂપાળા રાય (કુંઠ) કદરૂપા કરી ચાપ્યા;
વળી બેઠેરાને કુંઠ જોખડાં, ખોડ વાળાં પણુ ધણા;
ધણે સરજ્યા યુક્તિ કરી નવ રાખી એમાં મણા. ૫૪
કુંઠ ઘોડાને સ્વાર કુંઠ ગાડી સુખપાલે;
સજી આપ શણુગાર મન ગમતા તો મહાલે;
આકર તો દસખાર ખુશીથી આગળ ચાલે;
તાપેદાર તૈયાર હુકમ તો તરતજ પાળે;
મિતાને મુનશી અતિ જડજ તણો હેલો ધરે;
ઘણા શેઠ શાહુકાર તે મનગમતા ધંધા કરે. ૫૫
વસવા મેડી માળ ઝરખાં ઝાઝાં જેમાં;
અનોપમ વસ્તુ અનેક ઘણી ગોઠવી છે તેમાં;
કરે રાગને રંગ મળી નારીને સંગે;
કોઈ થાય નાદાન કોઈ તો રહે છે ઢંગે;

કુંઈ વિદ્યાવંત ડાહ્યા વળી પુન્ય મારગ પ્રીછિ ઘણાં;
 ગ્રંથ ગુંથે કરવા કવી રૂપ શંકરના એમાં મણા. ૫૬
 કુંઈ ગરીબ કુંગાળ આપ અણપરતો આલે;
 માગી ભરેછે પેઠ ભીક્ષા ને કોઈ આલે;
 મગે ન વસવા મ્હેલ છાપરાં બાંધો રહેછે;
 એથી પણ એ સુખ મન સમજી તો લેછે;
 વસ્ત્ર વગર ઉઘાડા ફરે ટાઢ તાપ વેઠે અતિ
 રૂપશંકર આ સંસારમાં ઠામ ઠામ એવી ગતી. ૫૭
 કુંઈ સુરા સરદાર કુંઈ ભકતીવંત દીઠા;
 કે સન્યાસી સદા કે મૂખથી તો મીઠા;
 ન્યાયી ને નાદાંત કેજ કપટીને કુંડા;
 ધર્મ ધૂતારા ધારે અંતરના દિસે ભૂંડા;
 દયાળુ આપે દાનને ઝાઝા ધન લેવા વથે;
 રૂપશંકર આ અટ્ટી વિશે અનેક ખેલ એવા હથે. ૫૮
 રંક અનેછે રાય રાય ભિક્ષાને માગે;
 શૂરા તજીને શૂર આપ અવળા તો ભાગે;
 વાહનના વૈભોગ તજી કાશીદુ કરતાં;
 દીઠા ડાપણદાર કુંઈ ગાંડા થઈ ફરતાં;
 વળી ધર્મિષ્ઠ અધર્મિષ્ઠ અને કરેજ કુડાં કાળને;
 રૂપશંકર તજી ફરે લાખેણી કુંઈ લાજને. ૫૯

કુંડળીઓ.

પલકે પલકે આ સદા ફરે રૂપને રંગ,
 આ કોમળ કાયા તણો પગમાં યાયે ભંગ;

પળમાં થાએ બંગ અંગ નથી આરેહવાનું,
 નહીં છોડે જમરાય જાય સહુ હલકે હલકે.
 થેને દુઃખીઆ કાળ હાય વદી પલકે પલકે. ૯૦
 આ નારીને છોકરાં કુટુંબને પરીવાર,
 એ વૈભવ તારો સદા, નહિ ટકે નિરધાર;
 નહીં ટકે નિરધાર, વાત એ માની સ્ત્રી,
 જે ઝાકળને ઝહર એમ ઉડી જાસે સેત્રી;
 આપણુ સર્વ જનાર વચન લે મન ધારીને,
 મિથ્યામન વિચારી છોડ સુત પિત વુ નારીને. ૯૧

દોહરા.

બહુ લોભીને લાંચીયા, જરે કર્મ કરનાર,
 થોડાભાટે અવરનો, પ્રાણ લે નીરધાર. ૯૨
 ભીનભીન આ જગતમાં, જાસે સઘળે ભેદ;
 માયાના આવણું વડે, ઉપજે હર્ષ ને એદ. ૯૩
 નવપ્રાવત આ સર્વજ્ઞે, આપ વિચારો પીર;
 જે જન મુરો હોય તે, તરી ઉતરે તીર. ૯૪
 સંસારવત આ સ્વપ્નને, તજી જાણે ભગવાન;
 સુખ સંપત ઝાઝાં મળે, જે ઉપજે ઉર સાન. ૯૫

દોહરા.

જય જય જગધારણુ વિભ, સંકટ હરણુ સદાય;
 આભ વાઙ્મિ તરવા તણો, દીસે આપ ઉપાય. ૯૬

ભુજંગી છંદ પ્રાર્થના.

કર શું કપાતાય હું દહધારી, શુભે નામને પંથને શુભકારી;

(૫૫)

સેદાહું પડ્યોહું મહા દુઃખમાંય, હવેતો નથી સૂજતું લેશકાંય. ૧૭
 અત્તાને સડીવાત સંસારકેરી, મહાસુખ માની બન્યોહુંય હોરેરી;
 ગયોનાથનીવાતતો સત્યચુકી, ખરે મોક્ષની વાતનેમેયમુકી. ૧૮
 ખરો સંગ ત્યાગી કુસંગજકીષા, અભીમાનનો બારતો શીરલીષા;
 નકામો વહોશીરસંસારબાર, હવેહું વિચારે પડ્યોહુંજ યાર. ૧૯
 બવાબિધતાહું સુખનોઅલ્પભાસે, ફર્યોલાભ મોટોગણીનેઅવાસે;
 મળેનાજ ખરેએમાંસુખકાંહીખરે સુખદીશેનકી મેક્ષમાંહી. ૨૦
 ઘણાશાસ્ત્રથી સ્તોતો એમથાય, મહાજનમૂખે નકી એમગાય;
 હવેનો ઉગારોતમેદુઃખમાંથી, ગતીહુંલાવું અરેનાથ ક્યાંથી. ૨૧
 તમારે નથી સૂજતુંનામ લેવું, અરેદુઃખ આતો હવેક્યાંજ દેવું;
 કરીમારેંતારેંખરે પ્રીત જોડી, તુટેનાકદાપી નહીએજતોડીડર
 હવે તો દયા દીસને આપ દીજે, વિચારી અરે સંકટો દુરકીજે;
 મનેસર્વમિચ્છાહવેઆજબાખ્યું, ગમેનામલેવું સદાઆપઆસું ૨૨
 ક્ષમાતે કરીખોડઆતેઅમારેં, અરેઆવિનંતીઉરેલોવિચારી;
 કહ્યું ૩૫ તે ચંકરે સુધ બાવે, ફરી નાજસંસારમોદેહ આપે. ૨૩

હાથરનો ઉપકાર.

ધન્ય ધન્ય કીરતારને, જગ ઉપજનવ્યું જેહ;
 નિર્મળ નિતિ વાવરા, અગાધ બુદ્ધિ તેહ. ૭૫
 પાર ન પામ્યા કો કદી, લખી લખી યાકયા ગ્રંથ;
 કોઈ મળવા આવે ધર્યા, તોએ ન પામ્યા પંથ. ૭૬
 તે કરતાને કોડે નમું, વારવાર કરજોડ;
 જેથી આ સંસારમાં, બાગે મારી ખોડ. ૭૭
 દયા કરી મમ ઉપરે, આપે ક્યો ઉપકાર;

- નેયી આ સંસારમાં, પામ્યો સુખ અપાર. ૭૮
 ઉત્તમ માત પીતા થકી, ટોળક સાતીમાંય;
 જન્મ આપ્યો જીવે કરી, કરસર ન રાખી કાંપ. ૭૯
 ઉઝેરી મોટો કર્યો, તનથી ટાળી રોગ;
 બહો પ્રભુએ મેળવ્યો, શુભ સુખકર સંજોગ. ૮૦
 વિદ્યા ડાપણ ચાતુરી, નીતી તણાં જે કામ;
 નેયી જન જાણુ કરી, જગમાં પામ્યો નામ. ૮૧
 ખાવાપીવા ઓઢવા, સુંદર રૂડા મહેલ;
 વસવાતે આપ્યા વળી, સુખ પામું બહુ સેલ. ૮૨
 રામા રૂપવંતી અતી, પૂરણ સુખનું ધામ;
 તે મેળવી મુજને તમે, મોટું કીધું કામ. ૮૩
 જે જે સુખ સંસારનું, હેતે બહુ આપ;
 એ ઉપકાર અમાપ, ક્યમ ભુલું એા બાપ. ૮૪
 માનવ જાતીમાં મળી, સગાં સંબંધી સાથ;
 ફડ કપટ કરેવા વળી, સુખ પામું બહુ સેલ. ૮૫
 બુઝી કાઠની તારીકા, ખેડો પથર નાવ;
 આપર શું માફ થયે, બનયે શાય બનાવ. ૮૬
 નથી આપ સ્મરણ કર્યું, બહુપોધું નીજ બાન;
 ઉડું જ્ઞાન વિચારતાં, આવી મૂળને સાન. ૮૭
 દયા કરો તમ દાસને, ટાળો તનથી તાપ;
 આપ વિના હાયે મને, કોણ ઉગારે બાપ. ૮૮
 જાગી સંકટ સાંમટાં, સુખ આપો બગવાન;
 રૂપચંદ્રની વિનંતી, ધરજી આપે કાંન. ૮૯

(૫૭)

કવિત.

સંસાર ને સ્વપ્ન બેય, કાંટા મધે ધાકી તેય;
સરખાવી જોતાં એમ, ખરોખર થાયછે;
મોટે મન વિચારી હ્યો, મૂકીદ્યો આ મમતોને;
સમજીને ચાલો યાર, વખત આ જાયછે;
સયને સંભારજોને, અસત્યને ત્યાગ કરો;
એથી અંત સમે નકી, સુખને પમાયછે;
દુઃખ રૂપી સંસારમાં, જન્મ તો ધરી ભાઈ,
અપરને પંજે પડી સર્વને તે ખવાયછે. ૬૦

દોહરા.

સંસાર અને સ્વપ્ન તણો, વડો કર્યો વિસ્તાર;
વાંચો જન સજ્જન મળી, આ પતરો નીરધાર. ૬૧
અજિંદ્રા ઉત્તમ ધણું, જીલ્લે એડા પાસ;
સુત ગંગાચંકર તણો, ત્યાં વસેછે વાસ. ૬૨
ચાર ચર્ચતર માસમાં, શુકલપક્ષ સરદાર;
ચતુરથી મુર પારે વળી, પૂર્ણ કર્યો નિરધાર. ૬૩
ઓગણીસે ઉપર વળી, આડવીસની સાજ;
રચના આ ઉત્તમ રચો, ઉર ધરીને વહાવ. ૬૪

ધુતારણ મંત્ર.

તુ તારણી, તુ તારણી મનુ સહજન વશકરણી હંદ
સ્વાહા: (ઉમરડાનું મુળ લાવ્યાં ગાયના કુધથી નવરાવ્યાં
કુવારી પાસે સુતર કાઢી તેને વીટ્યું રવીવારને દીવસે

(૫૯)

મેંત્ર એકસોને આઠ ફેરા જપવા પછી એ મુળ પાસે રાખી બેઠા ગામ જવું હોય ત્યારે ગુગળનો ધુપ દર્દ ખા-
રસખની જમણી બાજુએ ખોસીને જવું તેથી જે મળે તે
વથ થાય.)

મુઠના મંત્ર.

કાળીકાળી માહાકાળી, લોહી માંસકી કરે દીવાળી દંડકી
બેટી બ્રહ્માકી સાળી ચલો મંત્રો ઇશ્વરી વાચા.

સાધના.

કાળીચંદ્રશેખરી રાત્રે ત્રણ ચક્રલાને રસ્તે ખેસીને ૧૦૮
મેંત્ર જપવા કરણનાં ફુલ લીંબુ ટોડા સવાશેર ધુપ ગુગળનો
ચક્રલે મુકવા ને જાપ કરવા એ મંત્ર બણી જેના ઉપર
અડદના દાણાં નાંખે તે મરી જાય.

મુઠ વાળવાના મંત્ર.

હૈનમે આદેશ ગરકી બાદી ચલે અગની પરજલે
ચલો મંત્ર ઇશ્વરી વાચા, ગરકી સંગત મારી ભગત જાપ
૧૦૮ સવાશેરની સુખડી ગુગળનો ધુપ કરવો એ મંત્ર
બણી તાંબાનું કડું મંત્રી હાથે ધાલવું એટલે મુઠ મટી જશે.

તાવના મંત્ર.

ભીસમલા રહેમાન રીહીમ ફીરીષમાની દીલમાં કલાયા
અત્રામહમદ રમુલ લીલલાહા હકબર ધુપ લોખાનનો કરી
દોરે સાત ગાંડ્યો વાળવી મંત્ર બણીને.

વસાના મંત્ર.

માંતસરોતર બંધો તે ઉપર ઉગ્યો બાવળીઓ બાવળીઓ

(૫૯)

બાંધી બળધ બળધ મુત્રે ને વળે ઉતરે (કાળીચઉદયે ગુ-
ગળનો ધુપ દેઈ સાધવા.)

કુસ જીરવાના મંત્ર.

જાયા મેડી તેની ઉપર મેડી તે મેડાની પાંખ તોડું આપ
તાની જાખ ઉતાઈ રૂપ ગાસે ને ફુલ નાસે. કાળીચઉદયને
દીવશે લોખાનનો ધુપ દેઈ મંત્ર સાધવા ને પછી એ મંત્ર
લણી રૂપાની વીંટી આંખ ઉપર ધસાને ફુલ જાંબું.

-ૐૐૐૐૐૐ-

પરચૂળ કાવિતા.

એક કંજુસ ગ્રસ્થ વિશે.
કવિત.

આવોજી પધારો પ્રેમે, ધરખાર સર્વ આ,
હમેશ અંતરમાં તે, ધારવું તમારું છે;
કરો જળપાન પ્રીતે, આવા નિત્ય આવી રીતે,
વેસો બબેઘડી વાર, અતિ એતો સારું છે.
મીઠી મીઠી મૂખ થકી, અલોકિક કરો વાત,
મુણવા કવિત ગીત, અતિ મને પ્યારું છે;
હાશ્ય રસ થકી મને, હસાવો હમેશ આપ,
કવિ તારું કામ એતો, સર્વ થકી પ્યારું છે.
વસજો વિશેષ અહીં, મુકામ જ્યાં કર્યો હોય,
આપછો વિષેકવંત, અધિક શું કેવું છે;
ભાજન તે કરી આપ, પધારો વિઆમ લઈ,
મગવાથી મગન થઉ, મન મારું એવું છે.

(૬૦)

ખરેખરે કવિરાજ, તમપર પ્રીત ઘણી,
વડુધું હું મુખ થકી, અંતરમાં જેવું છે;
આપવું ઉદારતાથી, ઇનામ કે સંભારણું,
રૂપશંકર જાણવું, આપે વિખ લેવુંછે.

છંદ્રવિજય છંદ.

સંગ થકી બગડ્યા બહુ બાળક, પાળકની મરજદ ન રાખી;
ગ્રામતણા જન સર્વ મળી, દિલ સાફ થકી ઉચરે મુખ સાખી.
દેવ પડી તજવી વસમી, ખસવાની નહી જન ઉમર આખી;
નાન પડ્યા પછી તે નઠજે, સઉ સાથજ વાતજ એમજલાખી.

દોહરા.

ચક્ત રાખો ચોકમાં, રમે વક કુંઈ જાય;
તો તેના પરતાપથી, દોષ ગુણીજન ગાય.

કવિત.

પ્રથમથી માનો તમે, મુણી કે'ણ મારે વળી,
સંચય મટાડવાને, કયા કથુ કામની;
ફરી નર ફોમટ તે, તાકો નહી પરત્રીયા,
પીચો નહી હોઠ કદી, સમજી સુજામની;
કર થકી ઓહો નહી, રમાપર રીન્ને નહી,
લવચી ન જુઠ્ય વાત, કદીએ ન કાંમની;
પરત્રીયા સંગ થકી, કોઈનું ન મુખ દીધું,
શાણા મન સમજીને, તજ પર જામની.

૨

છંદ્રવિજય છંદ.

સંગ કર્યો કરવા નવ કાપક, આપરે હજાર આપ ગમાવી;

નૌતમ નોકરી આપ મળી, પણ ડા'પણમાં બહુ લાયક ગયાવી.
છોકરે વાદજ છેક કરી, સઘળી સુખ રીતજ તેવ દખાવી;
હું રૂપશંકરે મીત્ર ગણી, તુજને અતિવાર કહ્યું સમજાવી. ૩

કવિત.

ચત્રમનો તજ અડસ, કહું જો ન તજાય તો,
ધરે ખુણે કરી તારૂં, પછી જજે ખારણે;
ખરેખરા ખર મળી, ખરાખ વદે છે વેણ,
ખરાખ કરેછે તને, કથુધું તુ કારણે;
ડાઢી મુછ ઉમી તોય, ડા'પણ ન આંખું તને,
સામાયી ઘટેછે તને, સુવાડવો પારણે;
પાછળ કરેછે તારી, અલોકીક લોક વાત,
જગ્ય વાર તુ વિચાર, શું પડ્યોધું ધારણે. ૪

ઈંદ્રવિજય છંદ.

ભાંડ સદા નિજ બાળકને, ભણુ છાં શિખવેપણુ એબજ રાખે
ભાંડયકી અતિ ભાંડખની, તુંજ સ્નેહી વદે મુખથી ઘરપામે.
લોક સુણી કટકાર કરે, પણ કોણુ ગણેજ હશે જગ આખે;
લોકતણી વળી લાજ તજ, રૂપશંકરે નારહી કોઈની ધાખે. ૫

કવિત.

મારી વાંણી લાગી તને, આક કે ધંતુરા જ્યેવી,
અવરના તને ઉર, ખરેખરી ભાસીછે;
મુખ ન વિચાર્યું મન, આંણી જો કેવત યાદ,
કટુ વદી કહે માત, અવરને હાંસીછે;
આપમાંજ ખોડ્ય હોય, સમજાવે સ્નેહી સોય,

જોટી માત્ર હોય તોય, અવરને આસીછે;
સમજ્યોના મન થકી, જોટી ખરી વાત વળી,
જવનમાં બાંડ બાળી, ઉરમાં ઉદાશીછે. ૬

દોહરા.

માફ કરો મમ કેણુને, રીસ ન રાખો લેણ;
જ્ઞાનને ઉપદેશ આ, મારા મનથી ખેશ. ૭
આશા વધવા પ્રીત્યની, સુધારવા તુજ કામ;
બ્રાહ્મર આ જીગને કહ્યું, રાખી રૂડી હાંમ. ૮

એક ગામના મહેતાએ કરેલા બોધ વિશે.

દોહરા.

મહેતા એકજ ગામના, મુખથી કેતા એમ;
પૈસા ખરચી પુસ્તકો, જન રાખોછો કેમ. ૯
પૈસા જવા નકામના, કશું ન આવે કામ;
પોયાં એ થોથાં બાણું, સમજો આણે હામ. ૧૦
પૈસા પાસે હોય તો લાવી જમણે ધૂત;
નહિ તો બ્યાજે ધોરણે, કરી બહોરી મૂત. ૧૧
ખાધાથી કાયા વિશે, વિચ્ય વધેછે ભાઈ;
બ્યાજ થકી દિન દિન વધે, નાણું નાજ નવાઈ. ૧૨
સુણી ખોધ મે'તા તણો, ખાલ્યો વ્યસની એમ;
ભાઈ સાહેબ કો'છો તમે, છેજ ખરોખર તેમ. ૧૩
અકીણુને ભાજન વિશે, કરવો ખર્ચ અધિક;
મહેતાએ બુદ્ધિ થકી, લાગે અમને ઠીક. ૧૪
સુણી ખોધ મે'તા તણો, હાજી કહે ગમારે;

પણ સમજી તો મન થકી, ગણશે કરી ધિકાર. ૧૫

પટલ વિશે.

ઈંદ્રવિજય છંદ.

રે નગરોરે ફર્યો બહુ તું, પરમાજ ચરી ખુબ પુષ્ટ બન્યોછું;
ફેલ ફિતૂર કરી ફટ ફોગટ, શીરજ ધૂળ ભરીજ ભમ્યોછું.
લાજમયી નવલાજ ધરી, પરદ્રમજ ભોગવી લાભ ગણ્યોછું;
કારણ તેજથકી મહિશીસુત, તેજ બરોબર આપ થયોછું. ૧૬
ધોક ધર્યો અવતારજ લાયક, સાત્ય વિશે વણિ નામજ લેવા.
બાપતણી નવ છાપ પડી, વણિ તેયથકીજ હશે ગુણ કેવા;
બાપતણાસુખ નામવિશે, ખુબઆપણુ આપખમિતજદેવા;
રે સમન્ન્યો નિયં જૂઠુંવિશે, મનથીજ ખરે ખુબમિજજમવા. ૧૭

દોહરા.

ધિક ધિક તારા ગૂણને, ખુબ બતાવું હુંય;
જો મનથી સમજી વણિ, ચાલે સીધો તુંય. ૧૮
વડિલો એ પ્રાક્રમ થકી, કીધાં ઉત્તમ કાજ;
તે કામોને જન્મીને, ઓછાં કીધાં આજ. ૧૯
સદાવ્રત આદીકમાં, ઘણો ઘટાડો કીધ;
ઘણા ગરીબ કુંગાળનો, નિસાસો તે લીધ ૨૦
જુઠાં કુંઈ લેખો લખી, જુઠા લીધા દાંમ;
પરપંચી નામા થકી, જખરી રાખી હામ. ૨૧
થુકેલું આપે ગળે, સત્ય ન રાખે લેશ;

મળતી યુક્તિયો વળી, આપ બનાવે બેઠ. ૨૨
 ધોકધોક તારા નામને, ધોક મેળવીયું દાંમ;
 કરે બગાડ બંધવ તણા, લેવા તેનો હામ. ૨૩
 હાંમ દામ પ્રજા થકી, પુલ્કયો ફરેછે તુંય;
 નિચારી જો મન વિશે, પાછળ બનશે શૂંય. ૨૪
 ખોટે દામ અર્થે ઘણા, પરમાર્થ નહીં એક;
 ધોકધોક તારી ચાલને, ધોક તારો જ ને નેક. ૨૫
 કેવલ સાંભળ કામની, ખરેખરી છે ખૂટ;
 મીઝ્યાં ચોરે મુઠી તો, અલા ચોરે ઊંટ. ૨૬
 આગળ ભાગી લામને શું ચાલેછે નીચ;
 જો તપાશી પાછળે, વળતી આંખો મીઝ્ય. ૨૭
 નાગાને ઝાઝુ કથી, રમે લગાડો રીસ;
 નહીં માને નમણો સદા, ભાઈ કહું આ દીશ. ૨૮

ચોપાઈ.

સાંભળ કવિ સુગરીની વાત, કહું વિસ્તારી તુજને બાત;
 બરચુમાસે વાંદર એક, વા વરસાદે કંપે છેક. ૨૯
 સઘળો મેઘ શીરપર પડે, નહીં રેવા કંઈ જગ્યો જડે;
 એવો વાંદર દુખીઓ જોઈ, વળતી સુગરી બોલી સોઈ. ૩૦
 આડ માસ તું ફરતો ફર્યો, નહીં ફરવાનો હામજ કયો;
 કાણ મુરખ એ તારા સમો, બાળ્યો નહીં આ બવમાં અમો. ૩૧
 માગો બાંધ્યો યુક્તિ કરી, તેયિ બેઠીકું મુખે કરી;
 ખોલ મુલ્લી તે સુગરી તણા, વાંદરભાઈ મુખેથી બણ્યા. ૩૨
 કાણ શીખામણ એ કેનાર, એમ કરીને કહ્યો ધાર;

સુમરી માજો તોડી તર્ત, કૃપમાં નાખી કરીયો નર્ત. ૩૩
 એવો ઘાટ તમારો યથે, દીધી શીખામણુ કુખી જથે;
 આ દ્રષ્ટાંતને રાખી યાદ, વળતી કરજો સધજો યાદ. ૩૪
 દ્યો શીક્ષા સમજીને આપ, જ્યેથી સમથે તેના તાપ;
 નાગાને નહીં આપિ લાજ, દે શીખામણુ એને કાજ. ૩૫
 દોહરા.

ટેવ પડી જન બોધવા, તે તો કેમ તજાય;
 દેશી છોને દાઝતા, ડાહ્યા કરથે સાય. ૩૬
 પરલોકે જસ પામવા, રે'વા રૂકુ નામ;
 સત્ય જન સર્વે કરો, તજી મુર્ખનું કામ. ૩૭
 સાર કર્યે નરતું બને, એ ઈશ્વર ઈચ્છાય;
 પણ રૂકુ કે'વા વિથે, મન માંડે તો આય. ૩૮

એક કેવાતા સંત પુરૂષનો સમાગમ થવાથી પાછળથી
 પસ્તાવું પડ્યું તે વિશે.

દોહરા.

લાભ થથે પરલોકનો, બળથેજ બગવંત;
 સંગ કર્યો સુખ પામવા, લાયક જાણી સંત. ૩૯
 લાભ તણી આશા મટી, ઉલટો થયો નીરાશ;
 અપકીર્તિથી હું બન્યો, અંગોઅંગ ઉદાશ. ૪૦
 બનવાનું તેતો બન્યું, હવે ન કરવી હાય;
 માને નહીં મોટા તાણું, તેને એવું થાય. ૪૧
 મિષ્ટ વચને નવ રીઝવું, કરવા ખુબ તપાસ;

જાણીતાને પુછવું, મળશે ગુણ પ્રકાશ.	૪૨
ચિંતા તજજે ચીતની, બાપે બજજે રામ;	
દ્વેષી છો બળતા ફરે, નહી બગડે તુજ કામ.	૪૩
માની મન ઉપદેશ આ, કરે વિચારી કામ;	
નહી તો પસ્તાવો થશે, આમજ ઠાંમેઠાંમ.	૪૪
મન થકી મેંતો કમ્યું, ખરી કરીને ખોજ;	
રૂપશંકર ઉપદેશ આ, લાયક જાણી લ્યોજ.	૪૫

એક મિત્રતા વિષયે વિશે.

દોહરા.

સુત તાપીશંકર તણા, મૂળશંકરછે નામ;	
વતની એ માતર તણા, લાયક જેતાં કામ.	૪૬
સનેહી તો સાચો સદા, ખારા મારા મિત્ર;	
સદ્વિદ્યા સુવિચારના, પુરણ આપ પવિત્ર.	૪૭
રમત ગમત નાજાણને, ડા'પણના દરીઆવ;	
હસમુખા આપે વળી, મન ધાણું ઉમરાવ.	૪૮
ઘણાજન સાથે મળી, કયો આપ રનેહ;	
યાદજ આણી આપને, સંભારેછે તેહ.	૪૯
મિત્ર આપ મળવા થકી, આનંદ વધતો અંગ;	
ઉમેદને આનંદનો, કયો વિભાગે ભંગ.	૫૦
શાંણા જે સુખ દુખની, ક્યાં જઈ કરેવી વાત;	
આપ વિભાગથી સદા, હું દુઃખીહું જાત.	૫૧
મળવા મન અકળાયછે, ધાણું ચા'યછે ચીત;	

પણુ આપે જઈ દુર વશા, શી કરવી તે રીત.	૫૨
પત્રો લખવા પ્રેમના, દીવસમાં દસવીસ;	
સમાવેશ તેમાં થયે, યાદ કરી હરનીશ.	૫૩
અંગ યકી તો ઉપજે, માળી ખનાવે જેહ;	
મોકલજો મનથી સદા, યાદ કરીને તેહ.	૫૪
પ્યારા મારા પ્રાણુછો, વાત તણા મિત્રાંમ;	
આ અવનીમાં એકછો, અવર ઘણાંશું કામ.	૫૫
પ્યારા પ્રિત્ત વધારજો, પત્ર લખીને યત્ર;	
મોકલજો પ્રીત્તે કરી, પ્રિતી વૃંદક પત્ર.	૫૬
પુછો જન એ પ્રેમીને, વિન્નગ તણી ને વાત;	
દુર ગએથી દાખવે, દુઃખ ધણેરું બાત.	૫૭
રૂપશંકર મુજને સદા, મિત્ર વિના સૌ ફોક;	
વાંચી આ વિચારજો, મિત્ર તણો ને શોક.	૫૮

સમજાઓ.

છપો.

ચરણ દીસેછે ચાર, ચલવીયે તો તે ચાલે ;
 પણ કદ્રૂપી એ નાર, ચારમાસ સૌ ધેર મહાલે;
 પરમાર્થી એ પ્રોદ, સીત તાપ તન સે'છે;
 કાયા, માટી, લોહ, મૂખ મૂનીવૃત રે'છે;
 રૂપશંકર શીર દીસે નહી, પેટ યકી પંકાયછે;
 ઉદરજ અસિ પ્રજળતાં, સજ્જન સર્વ હરખાયછે. ૫૯

ઉત્તર સઘડી.

(૬૮)

એક ચરણની નાર, સોધી સોટા સરખી;
ચરણ ગોળ ઓખંડ, સૌજન રાખે હરખી;
ચરણ થકી તો શીશ, છેકળ છોટું કહીએ;
બર ઘર તેનું કામ, રાતે સુખ તેનું લહીયે;
ઘાટ વાળી દીસે ઘડી, તે ધાતુ કાશ્વની થાયછે;
તીમર ટાળે ઘર તણું, તે તે શિર ધરાયછે. ૬૦

ઉત્તર દીવી.

એક પૈસો લે આજ, કામ અમારું કરજો;
ખટ વસ્તુની કરી ખોળ, આપ વેસરા વળજો;
કુંજ કુલને બહુ પાન, કરે જોષ્ટીકા ગ્રાહી;
તાંથીરુંધને ડાળ, રખે કુંઠ આવતા ખાલી;
અરચ થાય તેતો અરચજો, પાસે પાછો લાવજો;
રૂપશંકર કે એક જગમે થકી, જરૂર તે લાવી આપજો. ૬૧

ઉત્તર આકડો.

આગળથી આ યુસ્તકેને આશરો આપેલો તે ગ્રહસ્થોના નામની થાદી.

અર્જુનદ્રા.

- ૧૦ થા મગનલાલ હરખચંદ.
- ૩ વ્યાસ ખામરબાઈ દયાશંકર.
- ૨ વ્યાસ બાહલાલ હરીશંકર.
- ૨ પંડ્યા ભવાનીશંકર ખાપુલાલ.
- ૧ મહેતાજી મોતીલાલ મહાશંકર.
- ૧ પા. ડાહ્યાબાઈ નાથાબાઈ.
- ૧ કાશીરામઆશારામ.
- ૧ પા આશુબાઈ કુગરેબાઈ.
- ૧ વ્યાસ અંબાશંકર છગનલાલ.
- ૨ નારણુબાઈ દાદાબાઈ.
- ૨ પંડ્યા અંબાશંકર રામશંકર.
- ૨ મહેતાજી મૂળશંકર તાપીશંકર.
- ૨ પા. નરમીબાઈ લલુબાઈ.

વકાણા.

- ૧ મહેતાજી રણુછોડલાલ હંથરબાઈ.
- ૧ પે. અ. મે. નરસીબાઈ છગનલાલ.
- ૧ પા. કુંબરબાઈ ખાપુજી.
- ૧ થા ખાપુલાલ કેવળદાસ.
- ૧ ગોર ગવરીશંકર કાશીરામ.
- ૧ પંડ્યા ગંગારામ કુંબરજી.

સારસા.

- ૩ પા. ધનજીબાઈ નેસંગબાઈ.
- ૨ રા. દેવશંકર બાહ્યશંકર. મ્હાંપવેન્ડર.
- ૧ મહેતાજી પ્રેમચંદ વીડલબાઈ.
- ૧ પા. ભલખા અમથાબાઈ.
- ૧ પા. ગોવીંદબાઈ દેવીદાસ.
- ૧ ઉપાદીઆ ભવાંનીશંકર હરજીવન.
- ૧ રા. નાથાબાઈ પરતાપસંગ.

વારસંચ.

- ૧ પંડ્યા ચતુરલાલ અમરતલાલ.
- ૧ મુખી શ્રીબાઈ વજેસંગ.

તાલુકદાર મેધાભાઈ કસળાભાઈ.

અમદાવાદ.

- ૫ શ્રી બાળસ્થાન વર્ધક સભા.
૩ મીવડનગરા યજ્ઞેનરનાગર મુમિચ્છકસભા
૨ રા. અચરતલાલ મણીરામ બચેચ.

ડભાંણુ.

- ૧ ગોર જેઠાલાલ જીભાઈ પે. આ. મે.

પીઠ.

- ૫ રા. રા. હરીનારજીભાઈ ગણપતરામ.

ઉમેરેઠ.

- ૩ રા. મણીચંકર રામધર યાંજીદાર મોન્
ચમારડીના.

વડોદરા

- ૪ પાં. ગોરધનભાઈ નરસીભાઈ.

- ૨ પ્રતાપી જમનાચંકર રૂપરામ.

સોખડા કાંતવમાં.

- ૩ મેહતા મોતીલાલ રામજી.

- ૨ શા. ગીરધર લાલચંદ.

- ૨ બ્રાવસાર નાગજી કાળીદાસ.

- ૧ નાકિદાર જીવજીલાલ મોહલાલ.

- ૧ બાવસાર કુલચંદ ઝવેરદાસ.

- ૧ બાવસાર રણજીડ અમથા.

- ૧ બાવસાર મંગળ બગવાન.

- ૧ હકર જેઠારામ દયારામ.

- ૧ પાઉક છોટાલાલ હરજીવન.

મીઝાગામ કરજણ.

- ૩ માસ્તર ગોવીંદલાલ લલુભાઈ.

- ૧ રા. કેસવલાલ રામચંદ્ર મોનેજર.

- ૧ મેહતા સદાશીવ રામચંદ્ર.

- ૧ તલાટી રાજરામ નાગેશ્વર.

- ૧ રા. હરીચંકર ભવાનીચંકર.

- ૧ શા. કાળીદાસ ગુલાબચંદ કુંડારી.

- ૧ પા. ગલાબભાઈ દરલાઈ.

- ૧ શા. ભાઈચંદ લલુભાઈ.

- ૧ રા. નાયાલાલ દલપતરામ.

ડભોઈ.

- ૧ રા. ઈશ્વરલાલ લલુભાઈ.

- ૧ રા. કેસવરામ પરસદરાય.

- ૧ રા. મોતીલાલ કેવળરામ.

- ૧ રા. સુરજલાલ ગુણવંતરામ.

- ૧ રા. હરીભાઈ દાદાબાઈ.
 ૧ મુકબ હરીશંકર બવાનીશંકર.
 ૧ મહેતા દેવતરામ રૂઘનાથ.
 ૧ મહેતા મનસુખરામ મિતીલાલ.
 ૧ મહેતા મણીભાઈ હરીચંદ્ર.

બોડકા.

- ૨૦ વર્ષિ આમયારામ વિદ્યારામ.
 ૧ શા. દલસુખ ગોરધન.
 ૧ મહેતાજી દુભવરામ કેસવરામ.
 ૧ શેખ યોધવ હરીબાઈ.
 ૧ ભટ રણુજીડ માધવરામ.
 ૧ વ્યાસ ચૂનીલાલ મુંગડરામ.

- ૨ શા. કર્તુરચંદ દુભવદાસ.
 ૧ હવાભદાર મુલાકી જોડાભાઈ.
 ૧ ઉધરાતદાર કાળીદાસ ભખ્તીદાસ.
 ૨ ભટ બવાનીશંકર જીબાઈ.
 ૨ પા. ભિરુચરબાઈ કાળીદાસ શેણા તા-
 લુકે ચોરેદા.
 ૧ ભટ કાસીરામ દાદાબાઈ.
 ૧ મુખી પા. ધનજી રામજી.
 ૧ રા. રા. સદાશીવ રામજી.
 ૧ પા. રણુજીડ રામજી.
 મેમલાવાડ.
 ૧ ભટ નારણુધર જીબાધર.

